

Василь Щурат

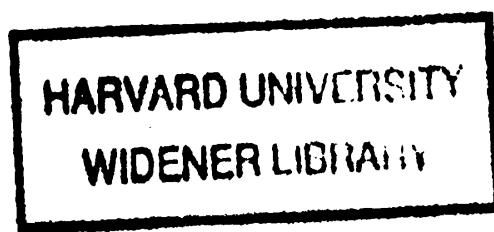
Пoeзия XIX. вika

Перша часть.

Видане К. Студинського

ЛЬВІВ.
НАКЛАДОМ А. ХОЙНАЦКОГО.
З друкарні В. А. Шийковского.
1903.

Filonovich

Від давна давала ся відчувати в нашім письменстві потреба видання антольогії перекладів важнійших поетів чужих народів, перекладів справді вартих під оглядом артистичним і літературним.

До такого видання хотів я з разу втягнути ширшу громаду наших письменників, що на тім полі з успіхом працювали, та був зневолений свій намір з ріжних причин залишити.

Між іншим видавало ся мені, що праця одного чоловіка вийде більше одноцільною так під оглядом мови і добору змісту, як і самого перекладу. Тому й рішив ся запросити до сеї праці одного з найвизначнійших наших письменників, д-ра Василя Щурата, що по ріжких часописях і журналах розсіяв цілий ряд справді артистичних і поетичних перекладів.

Д-р Щурат згодився радо на мою просьбу та прислав враз з перекладами лист, якого частину, важну для висвічення цілі і методу видання, подаю на отсім місци :

»Візвали Ви мене торік ще до видання моїх поетичних перекладів. Я довго не міг зібратись до діла. Одна причина була в тім, що розсипуваний через 12 літ по всяких наших часописях і брошурах матеріал годі було мені на

провінції зібрати. А друге — висувалась все при такім ділі на перший плян конечність якоїсь систематики. Я перекладав весь час, що мені під руки попало і мому настроєви — в ріжних часах ріжному — відповідало. А тут — повне виданє перекладів з європейської поезії XIX. в. повинно бути бодай сяк-так повне. Значить на мене паде обовязок дати вповні не лиш те, що вже переклав, але й те, що належало-б перекласти, аби образ поезії XIX. в. бодай в приближенню вийшов повний. Бо заки читач зміркує, що я навіть в перекладах хочу бути *собою*, хочу дати єму передовсім себе з своїми настроями і поетичними уподобаннями, — він наперед глядати буде в моїх перекладах за своїми улюбленими думками, спитає: а чому нема сего? а чому пропущене те! воно-б мені більше було по души!... Ось і причини, для яких я не квапився з повним виданем своїх перекладаних поезій. Нині, першу трудність — зібранє материялу я вже після довгих заходів поконав. І з другою труднотю — з систематичним укладом готового материялу та з виповненем важнійших прогалин упорав ся, хоч — зазначити се мушу — заспокоїв притім лиш *себе*, бо й годі мені ради всіх зі своєї шкіри вискочити. »Поезия XIX. віка« в сїм видї, в якім вона тепер з під моїх рук виходить — річ через більшу половину нова. Давні переклади вийшли в відновлених шатах, справлені; до давніх більше ніж в третинї прилучили ся нові. От зараз французька поезия в двох третинах перекладена

съвіжо. Чому я давні переклади справляю, зрозумієте певно. Атже-ж від марта 1890. р., коли перший мій переклад і взагалі перша моя поезия [*Улянда: „Лицарська смерть“*] появилась в »Зори«, завдяки тогдішньому редакторови і мому учителеви П. Скобельському, я і по часті мови-і в техніці стиха поступав. В останних роках ріжни ці в поступі незначні, але перші роки моєї діяльності перекладчика від останніх таки в деяком ріжнять ся — от хочби в певності наголосу, в виборі граматичних форм мови і т. д. І зробив се не лише природний поступ. В 1890. р. коли я що йно був учеником VI. гімн. кл. і tolкував Уляндову »Лицарську смерть« і Гайнного »Тангайзера«, я не мав за собою ще специальних студій над мовою, ані вправи в перекладаню стиха. Мої студії над мовою належать до університетських часів [1892—1896], а вправа в техніці стиха прийшла мені при дальших перекладах, з яких згадаю передовсім »Пісню про Роланда«, перекладену через половину вже в VII—VIII. гімн. кл. Конець-кінцем, до повного видання »Поезії XIX. в.« вийшли нові переклади і справлені давнійші, всі крім »Пісні про Роланда« і »Вибраних од Горация«, що видані окремо і таки до поезії XIX. в. не належать.

»Весь матеріял поділений на дві часті. В першу часть пійдуть по народностям поезій: французькі, англійські, німецькі, голландські, дунські, італійські, мадярські, румунські і новогрецькі пісні. В другу часть — Славянщина: россійські, польські, чеські, словінські, сербські,

болгарські. Всім важнійшим поетам посьвячую по кілька стрічок про їх житє і діяльність. Всіх порядкую по народностям і по змозі хронологічно.«

До слів перекладчика годі мені щонебудь додавати.

Видаю переклади в съвіт з пересвідченем, що будуть вони для нашого письменства цінним придбанем, яке принесе не малий хосен для освічених верств руської сусільности.

Львів, 1902. року.

Кирило Студинський.

Французькі поети.

АЛЬФОНС ЛЯМАРТИН.

А. Лямартін [1790—1869], родоначальник французьких романтиків, з походження і вдачі аристократ, під впливом учителя-священика за-молоду вже став фантастом, неспособним до практичного життя. В наслідок того ані єго шкільна наука, ані коротка військова служба ані політична діяльність не зазначувались успіхами, проти凡о — самого єго вражували, а серед загалу з'єдували лиши непопулярність. Недостача енергії та витревалости поклала своє пятно й на єго літературній діяльності. Коли поетичний жар першої молодості охолов, коли треба було надолужити єго артистичною працею, — Лямартін пропав. Писав много, навіть дуже много, та все воно виходило слабке. На вершинах поезії остались лиши перші єго писання — *»Méditations«*. Предметом їх — природа, любов і релігійне чувство; прикметами — щирість і простота.

Розпяте.

Розпяте, в смертний час від уст вії відняте
з останним словом прόщі біля смертних брам!
Святий символе, даре смерти, благодате,
розвятий Бóже сам!

Як много рéвних сліз Тобі сплило на ноги
в святий день смерти, зáки з хóрих рук вії
ещé з теплом останних віддихів небóги
дістáв ся Ти в мої!

Свячено сьвічі сяли останні близки,
плив з уст брея тихий панахиди тон,
на тон пісень похожий, що-то до колиски
приводять дітям сон.

Надії, віри слід було на лічку видко;
на щоках, де йшла врода з смертию у бій,
біль хвілі вирив чар єшё останній швидко,
а смерть могуча — свій.

Вітрець, що гравсь з волосем пущеним безладно,
крив вид бі для бока темного від сліз, —
так тінь блудну на мarmur білий мече зрадно
нагробний кипаріс.

Одна рука з постелі смертної повисла,
на грudeх друга — ясна як лелей цвіт;
здавалося, держала, до німіх уст тисла
Розпятого за світ.

Уста на пів отверті, поцілуєм раді,
та з божим поцілуєм вже здружився дух,
як пахощі, що жар їх поїдає в зраді,
дим кинувши в окріг.

Тепер уста холодні сплять вже, сплять на віки
і в грudeх сціпенілих віддих вже притих;
на мертві очі тихо спущені повіки
закрили мертвість їх.

Я став. А серце здáвив б страх невисловний ;
до тела любого я підійті не съмів,
немов его взяв скону маєстать безмовний
в съвату країну снів.

Не съмів я. Та съяще́ник зрозумів подію,
холо́дною рукою хрест пода́в мені.

»Тут, си́ну, спомин ма́єш, ма́єш тут надію
на всі бурлі́ві дні!«.

Так, Ти Розпя́тий, вічно лі́шиш ся зі мнóю!
Безіменну могíлу зéлень сéмий раз
осі́нює вже нýвї, вкра́щую собóю, —
зі мнóю-ж Ти весь час!

Завішений на сéрци, де ворóжі рóки
стира́ють все, Ти вірно споминів беріг;
вже на Твоїй слонбóвій кóсти слéз потóки
назнáчили свíй бíг.

Повірнику єдíний хвиль житя останних,
остáнь на мóму сéрци, мов мені все, мов,
що мóвила вонá, колí до всíх незвáнних
звук слíв еї не йшов.

Мов! — у непéвний час, колí душá до скóну,
глухá на прóщу, жаль, на щíрих слéз ручáй,
хова́ється ся за грúбу вічности заслóну,
за на́ших змíслів край;

колí між смéртию вонá й жите́м повýсне,
як óвоч, що ось-ось і з дéрева падé,
тремтить і пíддається ся, чýючи, як тýсне
мгла, що від грóбу йде;

колí в незгíднім хбрí мольб, ридáнь, розпóки
не чýє вже на вічний сон грядúщий дух, —
Ти, тýснений до уст єщé в той час розвlóки,
як найвíрнійший друг, —

щоб віяснити тёмні переселень бráми,
щоб зір звернúти лиш тудý «идéже н'єсть»,
Ти, мýлуючись вічно без гранíць над наáми,
якú ж нам шéпчеш вість?

Ти знаëши мýки скóну! Сліз Твоїх потóки
в ту ніч страшнú, колí Ти слав свíй плач в простíр,
святíх дерéв олýвних зróшували бóки
від сúмерків до зір.

З Хрестá, де тáйну смéрти мав Ти на примítї
від болю оставpíлу матíр бáчив Ти;
другíв Своїх, як ми, лишаючи на сvітї,
в грíб мýсів Ти лягтý.

То-ж в імя Твóго скóну вíру маю ясну,
що лиш на Твóму лóнї дýха я віddám;
колí мой годíна вýбс, тiam за влásнú, —
смерть прéдінь знаëш сам!

Шукáти бýду місця, де в оstañne ноги
вонá поціlувáла, Гóсподи, Твої;
до тóго-ж сónця й Бога віdnайдý дорóги
за проводом єї.

Коб лиш в ту хvíлю скóну біля лóжа мóго
у чóрній рýсї став xtó, сліз пустíв струю
щоб взяв від уст моїх він з болем сérця свógo
ту спáдшину мою!

Кріпí-ж єго, піddéржуй, смерть ємý дай мýрну,
симвóле тої вíri, що любóв несé;
на тóго, що оstañе, з тóго, що мре, вíрно
переходí все, все!

До дня, коли в могілії стрепенуть ся люди
на семикратний голос в час тиші, — коли
небесний сильний гомін всіх будити буде,
що під хрестом ляглі..

ВІКТОР ГЮГО.

В. Гюго (1802—1885), син генерала з часу першого царства, ще дитиною був з вітцем в походах до Неаполя та Іспанії. Від 1808. р. вчився в Парижі, щоб конець-кінцем посвятитися політехнічним студіям. Однак 1822. р. завдяки своїм першим поезиям *»Odes et Ballades«* став любимцем Шатобрієнда і Людвіка XVIII., виріс на корифея романтизму і 1841. р. вийшов членом до Академії. Бувши за липневої монархії членом палати парів, він став 1849. р. заступником Парижан в *»Assemblée Constituante«*, але з того часу почав улягати політичним пристрастям. Вигнаний з краю, аж через 18 літ, після революції 1870. р., вернув знову в Париж, щоб засісти двократно ще в палаті депутатів. Померши, спочив у Пантеоні, де *»великих мужів«* хоронить *»вдячна вітчина«*. Величав сти *его похорону* дорівнювало хиба съятковане сotoї річницї *его уродин*. — Новерховий обсерватор, слабий психольог, на все вражливий, змінний в переконанях, недорівнаний артист у формі вислову часом аж надто бомбастичного — ото В. Гюго, що всіма тими прикметами ілюструє пересічну Францію XIX в. Лежить у тих прикметах вся сила і популярність поета, але і *его неміч*. В *»Odes et Ballades«* Гюго, реаліст і католик, вступив у сліди Шатобрієнда і Ламартіна. Революційна Греція натхнула *его* *»Les Orientales«*. В обох збірках форма артистична, але змістови брак оригінальності. Правдиву лірику з артистичною мірою і почуттям індівідуальности подали збірки: *»Les Feuilles d' automne«*, — *»Les Chants du crépuscule«*, — *»Les Voix intérieures«*, — *»Les Rayons et les Ombres«*, — *»Les Con-*

temptations. В *»La Legende des siècles«* дав Гюго епі-
чиу пробу представеня подій сьвіта в оповіданях
i рапсодах. З доби поетичного упадку походять *»Les Chansons des rues et des bois«* i сатиричні *»Les Châtiments«*, в яких поет попустив поводи своїй пристрасти,
а нераз i мстивости. Значно слабші ьід поезій драма-
тичні твори Гюго: в них передовсім брак психольогії i
природності. Тé-ж можна сказати i про єго повісти, що
нудять описами i розвалкованем акції.

П р о р о к и.

Пророки пóстом мúчені тяжкýм,
i всí поéти, що жили на съвіті,
Icáie i Бáйроне! — палкýм
огнéм для цéли вýсшої загріті,
ви вкáзували людям кráсший шлях,
все той-же, лиш віднайдений наново;
ви сїяли під вітер вáше слово,
а слово те приймáло ся в серцáх,
приймáло ся в серцáх, в душі народа
живу́чого, як все живá природа.

Ваш грізний гóлос чудесá творíв,
у бéздну мгли сходíв, злїтав над збрí;
на зáзив ваш сам сфíнкс заговорíв
i скáли мéртві двíгались в простóрі.
Нерáз юрбí без цéли, без путя
брелí вперéд несьвідомі, пíв-сóнні
i дýмали, що в прóпасти бездóнні
ведúть дороги іхнього житя,
та ви для них посéред пíтьми нóчи
явля́ли ся мов ясні збрí-бчи.

Для чéстних гóлос ваш *»уррá«* гремíть,
для пíдлих він — мов спíви похорóнні;

являють ся і дұші бұдятын в мить
пісні пророчі ваші, невгомбні.
І съвіт весь — вічний образ прочаніна --
їх слухає, їм вірить — як дитіна...

Христос у Вітанії.

Тогді Христос в Йудеї був. И всі сліділи,
як тут невісту виравав з бісової сіли,
там слух вернув глухому, там лічів проказу.
Злорадно фарисеї глянули від-разу
на ті діла Христові, — йшли на суд лукавий...
В Вітанії помер був Лазар честний, правий.
Мав сестри: Марту й ту Марію, що з дороги
Христу недавно міррою скропила ноги,
Учителя приймивши й Боже правди слово.
Тож хтось озвавсь: вмер Лазар! Другого дня знобу,
як пеरше, поступала за Христом громада.
Із уст Христі у душі всім плила відрада.
Він мовив: «Хто зі мню, Бог єму опіка.
Коли в дорозі спрага томить чоловіка,
коли его в пустыни жар палить без міри,
він жаль відчує в серці, скоро збудув ся віри.
До зліднів не навікши, він паде в розпуку.
Коли ж повірив щиро у мою науку,
вперед пійде, забувши всяке ліжко враже».·
Замовк Христос. А згодом Ученикам каже:
«Спить Лазар. Я его вам збуджу. З нами буде!»
І кажуть Ученики: «Йдем з Тобою всюди!»

З Єрусалима міста, де живого Бога
був храм, три доби йшла в Вітанію дорога.

Ішо́в Христо́с. А я́сність соні́шина тремтіла
над Ним. — Як сніг здава́лась ша́та в Нéго біла.
Заплáкана вихóдить Мárта пéрша з хáти.
»Чому́-ж не був Ти, Пáне? Не булó-б i стрáти!
Помér! Колý-б так з на́ми був Ти, жив би пéвно
Ох, брат мíй безталáнний!« — Заридáла рéвно.
»Помér! Прихóдиш пíзно! Ax! що з на́ми бúде!«
На те Христо́с: »Невíсто! се про мéне сúди?!
Жнець лиш казáти мóже щось про влásne жни-
[во«.

Марíя плач у хáті сíяла. То-ж жíво
до нéї Мárта: »Пáна привitáй, Maríe!«
Перéд Христóм Марíя на колíнах млéє.
Спитáв Христoс: »Чого-ж ти плáчеш?« — »Ти
[вся сíла!
Ти жизнъ уся! Не був Ти, — там егó могíла!«
На те Христoс: »Блажéн, хто з вíрою за мнóю
ідé, бо я і жизнъ і сýвіт я! Смерть без бóю
устúпить пéред лáски пóдихом всесильним!«
Так мóвив. А Томá Дíдýм був сýвíдком пýльним
Ішлý Петró з Іváном, спóдїючись чúда.
І так Христoс промóвив: — чúло мнóго люда —
»Де-ж ви егó сковáли?« — »Он дe над рíкóю, —
сказáли й повелí егó долíв лукóю,
тудí, де намогíльний бíлий кámінь вýдко.
Христoс заплáкав. Люди, що зíйшли ся швýдко,
казáли: »Ta-ж любíв Вíн Лáзаря, — се звістно.
Тож скóро жизнъ і смерть в рукáх у Нéго дíй-
[стно,
колý Вíн Бóгом зветь ся, чúдо твóрить в сýвіті,
чому́-ж Вíн дав, щоб Лáзар мер у жýзни цýві-
[тї?«

Отó-ж і Мárта стáвши близь Христá при грóбі,
казáла: »Вся моя надія, віра в Тóbi!
Мій Пáне! з всíм нарóдом Тебé Мárта слáвить.
Та Лáзаря чотíри днї вже кáмінь dáвить...«
»Мовчý, невíсто! -- кáже їй Христóс — в сíй
[хвíли
хвалу побáчиш Бóжу, побvnu бlíску, сíли].
І кáмінь відвалýти кáже. Відвалýli.
І тут-же вýдне стáло всíм нутрó могíli.
Зближíвсь Христóс до грóбу. Лáзареве тílo
в ряднó сповíте крíпко вíчним сном спочíло.
Мов при кивóті стáла скрíзь тиша велика.
Зближíвсь Христóс до грóбу. — »Лáзаре!« —
[заклýкав.
Труп rúшивсь і опér ся о стíну могíльну,
бо мав і rúki й ноги оповíti сíльно.
Ti вýzli смéрти в грóбі Лáзаря спинíli.
Сказáв Христóс: »Розвáжте! наї iдé з могíli!«

І ввíрили в Христá всí, що уздріли чúдо.
А скоро розíйшли ся вісти сéред люду,
товpá мудрців жидíвських, вчúвшi дívní ríchi
про Тóго, що і мéртвих із могíli клíче,
грозу могíli нíщить, — заревlá як дíka:
»Час передáти смéрти тóго Чоловíка!«

Розмова з нуждарем.

[Зýмний день. — Крíзь вýбите вíкнó падé снїг.
— Нуждár лежítъ на постéчи. — Довкóла ро-
дýна.]

Нуждár.
Hi! в Бóга я не вíрю!.

Свяще́ник
(входячý).

Пéвно хлїба ждеш ти?

На! покріпíсь!
(Лáмле свíй хлїб і дає полови́ну).

Нуждár.
А син мíй?

Свяще́ник.

Все бері, до рéшти!
(Віддає рéшту хлїба дитíні).

Дитíна
(їдячи).

Якé то добрé, тáту!

Свяще́ник.

Ангел — не дитíна!
Позвóль менї, хрестом тобі назнáчу сíна.

Нуждár
(байдужно).

Робí що вóля, знак той не застúпить нóши.

Свяще́ник

(кладу́чи грóши на постéли),
От-тут тобі най бúдуть на одéжу грóши.

Нуждár.

Дров не маю.

Свяще́ник.

На все тут вістane на три днї.
для жінки і дитіни. Жити так — то зліднї.
Я дам роботу. Праця — до небес дорόга..
Тепер про Бóга, друже...

Нужда́р.

Я вже вірю в Бóга!

В и б i р.

Я бáчив Смерть і Гáньбу. Рáзом бíгли óбі
пустýнею, де сúмно так бùло як в грóbi.
За нýми трáви гнúлись, нíби тíni нóчи.
Пíд Сméртию кíнь чóрний був — запáлі очи.
З коня у Гáньби пáдало шматкáми тílo.
А крук будív пустýню; дéрево тремтílo.
Речé до мéне Гáньба: »Рóзкíш — імя мáю.
Ходí зí мнóю. Путь мíй всíх ведé до ráю.
Бенкéти, спívi, шáти, зáмки і палáти,
побíдний сýмíх, що сéрце бúде в дрож кидáти,
скаrbцí, що сýпати-муть зóлото як з míxa,
і зáпах огорódív — чар для óка, втíха,
дївчáта з бlíском ранної зорí на скráni,
борб і трíумфíв гýмни, що черéz тимпáni,
черéz мосáжнí трýби мчать ся в сýвít стрíлóю,
все téе мати бúдеш — лиш ходí зí мнóю«.
Сказáв я: »нí, при тóbi стérво чýютъ крýки.
А пótíм смерть озвáлась: »Чéрез пéкло мýки
шляхáми жертв до грóbu пútника провáджу.

Я обов'язком зву ся. — »Йду з тобою« — кажу.
І з того дня в пустіни, де крізь тьму й трівогу
пробліскує лиш Бог нам, разом бем дорого.

Вечером.

Глубокий, тихий сумерк в сон долину вводить.
Присядьмо, доню мила! Там під мостом бродить
тінь заходу рожева, — віс лігкий холод.
На »Ave« в церкви давонятъ, в курені чути моб-
[лот.

Робітник на ковалі, а Господь на дзвоні
однаке діло творять: на небеснім склоні
зоря тим бліском світить, що й огнь в гор-
[нілі.

Тут людскости цілобі трівок в повній силі!

Два звуки і два світла — все-ж є в них готово.
На всяк сумнів житя в них все є правди слово.
Бо вказують, яку ціль вибрati пристало:
»Молі ся!« — кажуть дзвони, а »трудись!« —
[ковало.

Дитино! — будь я цар...

Дитино! — будь я цар, я вмить позбусь трону,
віддам і скиптр і царство і підданіх рій,
і порфірові ванни й золоту корону,
і судна, що їм моря мало для розгону,
віддам за погляд твій.

А будь я Бог, дам небо, землю, океани,
і трепет демонів і ангелів поклін,

і хаос той, що з нéго съвіт новýй повстáне,
простíр і вічність ту, що все у нéї кане —
за поцілúй одýн.

АЛЬФРЕД МЮССЕ.

А. Мюссе (1810—1857) все був дитиною і все бажав бути лиш поетом. Хоч уляг впливам Байрона, вмів зберегти й свою оригінальність: у вислові — свободу, легкість, а навіть дотеп, в настрою — тихий смуток розчаровань і скептицизму, яких жерелом було єго нервове житє, шарпане вражіннями і нічим не вязаними пристрастями. Съвідомість своєї оригінальності він зазначив в однім стишку словами: „Mon verre est petit, mais je bois dans mon verre“. Вісімнайцятилітнім хлопцем здобувши собі славу поета, кинувся в вир житя гуляшої парижської молодежі. Не видобувся з него й тогді, коли Академія відчимила єму 1852. р. двері до безсмертності. Визначнішими поетичними писаннями єго є „Rolla“ і „Poésies Nouvelles“, та не уступають їм в нічім і драматичні та новелістичні твори. У всіх при поеті фантазії бачить ся таку ширість думки і таку ясність вислову, яких не посіли ні Лямартін ні Гюго, а які споріднюють Мюссета нераз більше з класиками ніж з романтизмом.

Зване поета.

Всї спóмини прогнали, дýмку в лéті скóрім
спивити й прикріпiti в нéбі тихозóрім
непéвну й неспокійну, але в пóvníй сýлї,
всевічною вчинити ясну мрію хвýлї,
красу любiги й прáвdu, гóдiti з собóю,
у свóму сérци гéнїя знайти в спокóю,
зітхáнє, бóсміх, пóгляд, слóво — віщим дáром
перемінити в дíло штúки, в ясну пéрлу —

слезу тихцем завмерлу:
отсé званe поéта, все егó стремлїнe,
житя его вся гордість, все егó терпінe!

Інтродукция поеми „Ролля“.

Чи жаль вам тих часів, коли на сьвіт сей з неба
сходили всі боги — від Зéя аж до Фéба?
Коли Венéра красна, вийшовши із фýлї,
з волосся ясні слéзи матери своєї
стрясаючи, скріплáла сьвіт в родючій сýлї?
Чи жаль вам тих часів, коли являлись Фéї,
а Німфи прóти сónця, поміж вóдним пýвітом
дражнýли любим съміхом Фávníв тих, що лїтом
гуртами в очерéті пильнували лéжí?
Коли Нарцíз у дрож кидáв жерéльні вóди,
а з Юга аж на Сíвер над ествóм прирóди
Алкýд в крівáвій шатї з львиної одéжí
віс вічну справедливість? Жаль вам днів тýх
[нýнї,
коли Сильвáн глумлýвий на мохнатім дýбі,
на вітях гóйдаючись, враз попáвсь людýнї,
і за лунóю піснї свýснув тóни любí?
Коли булó все бóже — нáвіть болї сýнї?
Коли сьвіт боготворив все, що нýнї тóпче?
Коли богів був більший гурт, хули-ж не знали?
Коли нещастним був лиш Прометéй зухвáлий,
брат Сотонý, що й дóса споконвіка рóпче?
Коли старá земля і люди й нéбо гýнуть,
колиска сьвіта твóрить вíко домовýни,
а з півночи оркáн несé на Рим руїну,

скріпляючи розгін ворожої лявіни ?
Не жаль вам тих часів, коли нову подобу
вік варварський прибрал, старе життя забувши,
коли старий вік вийшов з Лазарем із гробу,
з під каменя могили голову добувши ?
Не жаль вам тих часів, коли романи давні
знямались золотим крилом в світі казочні ?
Коли всі памятки, всі наші віри славні
вдягала молодість у шати непорочні ?
Коли відроджувала все Христя наука ?
Коли священика дім і князя палати
однаковим хрестом могли себе вкрашати,
що у блакйт небес ішов стрілою з лука ?
Коли смерть чар являла і жите почате ?...

ЛЮЦИЯ.

Коли умру я, побратими,
то посадіть ви на могилі
вербу, що шепче у знесилі
під вітром вітами густими;
під тінями її святими
спати-му лèгко в тіхі хвильі.

Самі були ми вечер... Я при ній сів близько.
Еї голівку радість клонить низько, низько
і пальчики пускає в рух по фортепіані.
Мельодия тужливая... шепоти незнані,
мов лèгіт, що крадеТЬ ся біля очерету,
щоб нáгло не збудити пташечки до лету.
Принадним чаром цвіту дихала з провóла
мелянхолійна нічка — дух той плив довколо.

У пárку вíчні дýби і каштáни склáдно
колýшуть нýжні вíти сплáкані беарадно.
В вíдчýненé вíкóнце лýне чар незнáний.
Вже нас довкóла зáпах огорнýв веснýний.
Лежáла пéред вáми рíвнинá в спокýю.
Втих вíтер — і самí лиш ми були з собóю,
на рáдоцáх снуvalи мрíї невислóвнí.
Пятнáйцята веснá нас вдоволáла впóvní.
На Люоцию я глýнув — вид блíдий з профíля.
Каскáдою спадáла в нíз волóся фýля.
Мабýть єщé нíкóли принадnýшí очи
не глýнули так чýсто на блакýти нóчи,
не тóнули так мýрно в глубинó блакýта.
Одну ёї любýв я сéред сéго сýвíта,
любýв ёї як сéстру. Бílostю лелéї
пишáлось гárne лýчко цýвíточки моёї.
І дóвго я дивýв ся — ткáла мрíї мýлі.
В рукáх моїх зложýла нýжні рýки бíлі.
В ёї кождóськíм рýху чув я все душéю,
що тýхий мир і щáсте спорíднились з нéю
немóв бальсáм на всякий бíль житý і ráни,
що в нéї дух веснýний, лýченýко веснýне.
Аж став на тýхім нéбі мíсяць в рóли сýвíдка.
Захóпила нас нáгло срíбно-бíла сýтка.
Тогдї в моїх очáх вонá себé уздríла —
і áнгельський блис бóсмíх, пíсня забренїла.

Гармónїє! з терпíня ти берéш обнóви.
Тебé лиш твóрить гéнýй вýразом любóви.
З Італíї прийшла до нас ти, южнý цýвíте:
Італíї далий тебé небéс блакýти.
Воплóчуєсть ся в тóбі мисль шумнá, мов з пíни,

мов те дівчá трівóжне, що боїтъ ся й тїни.
Хто знає, що дитіна в спіvi мельодійні,
в божéственні віткáня влóжить гармонійні,
сумні, як сéрце в нéї, а як гóлос тýжні?
Одін лиш пóгляд вýдко... і слéзкí жемчýжні.
А рéшта — вíчна тáйна, для товпí незнáна,
як тýхий гóвір фýлї, як шум бóру з ráна...
В задýмі ми сидїли з Люcисю дрúжно.
Дивív ся я на нéї знóву мóвчки, тýжно.
І лиш тремтів лунóю спív eї між нáми.
Голóвкою о мéне спéрла ся без тýми...
Чи жалї Десдемони в твóму сéрци встáли ?
Ти плáкала, дитіно, у нíмій печáли.
Устá твої з моїми вмить зíйшлись, завмérши.
Взяло твое терпíнє поцíлýй мíй пéрший.
Тулиv тебе до сéбе я — цíлíську в дрóжи...

Невдóвzї так спочíла ти на смéртнім лóжи;
так в ráнвий час веснáний, ясна цвíтко гóжа,
тебé зломýла сíла пótайна, ворóжа.
На скóнї в téбе осьmіх був лиш, не трівóга.
До сéбе ти вернúла, áнгеле... до Бóга.

Сфер áнгельських солóдка тáйно, люба мрíe,
крилатíй сне любви, золотá надїe!
Хто чáрам не уляже, на кого їх кíнеш ?
Ти Фáвста на порóзї Margaréti спíшиш.
Днї юности мої, прощавáйте нíнї!...
Спокíй остáнкам тлїнним! мир, спокíй дитінї!
Прошáй, дитí! Твоя рука на фортепáні
не бýде вже тремтіти в вéчери веснáнї.

Коли умрӯ я, побратими,
то посадіта ви на могилі
вérbu, що шéпче у знесилі
під вітром вітами густýми;
під тінями єї съятýми
спати-му лéгко в тихі хвилі.

АЛЬФРЕД ДЕ ВІНІ.

А. де Віні (1797—1863) після військової служби, в часі якої оголосив „Les poëmes antiques et modernes“, 1828. р. посвятлився виключно літературі. Виходили з під его пера романі, драми і літературні начерки. Але вся его сила в поезії, яка виріжнює поета від сучасних ему романтиків глубиною фільозофічної мисли. Мабуть зневіра до съвіта і людей, в яких до смерти не знайшов призначення, кинула на его фільозофію густу тінь пессимістичної резигнації. Що ж но під конець XIX. в. оголошені вже після смерти поета »Les Destinées« станули на висоті європейської слави.

Мойсей.

Єщé кидáло сónце на намéти з бóку
скіснé промінє дóвге й золоту, ширóку
пасмúгу жáру, як се дíяти що днýни
навíкло, зáки лáже па пíскáх в пустýни.
Здавáлось, край прибрáв ся в пурпур злато-
цьвітний.

Йдучí на Нéбо, верх понýрий, непривітний,
Мойсéй, той муж Господнїй, юбаний в покóру
оперезáв весь бвид бліскавкою зóру.
І бáчить зráзу Фáэга — пóвно фíг ширóко.
А там за góрами вже тóне бýstre óко

в живій землі Мапассе, Гáлаад, Ефраїм,
що правору́ч простерлись приманчівим рáсм.
А ген-ген! на полуднє аж по море сїре
ляглá країна Юди, де пісків без міри.
В долинї, що імлóю відить ся з віддалі
в вінку гаїв олівних бáчить край Нефталї.
На рóвени, що в цьвіті потонула тýхो,
бíлєсть ся високий гóрод пальм Єріхó.
Як óком скýнути лиш, від рівнин Бельфéгор
густі лéси лéнтýсків*) тáгнуть ся по Сéгор.
Земля обітovaná, Хáнаан вже mrіє,
де вмérти — знат він се — немá єму надїї.
Глядítъ... простéр могúчу рýку над народом
і дáльше, дáльше в гору йде повільним хóдом.

Тимчáсом рóвень Мóаб заляглý товпóю
і стáвши навкругí під білою горóю,
синóве Ізраїля бúрились що хвýлї,
як бúрять ся під вýхром бýйні жýта фýлї.
В той час, колí пісок орошують блакýти
і пéрли побні бlýску вішають на віти,
остáнний вожд, прорóк їх, вýбранець Егóви,
Мойсéй — пíйшóв до Пáна на съяті розmóви.
Слíдíли óком бlýски, що егó сповíli.
Колí-ж егó висóко на шпíлі уздрíли,
колí він спер ся скráнею о хмáри лóно,
що шпíль горí вбиráла в блискавíць корóну,
з жертвéнників у гору понеслóсь кадíло.
Євréїв шість сот тýсяч голови схилýло
в золóчені промінem фíмíями дýмні.

*) Lentiscus = мастікове дерево.

Всі голоси зійшли ся у одному гімні
Левіти-ж, верховоди над всіма єдіні,
мов стрункі кипаріси посеред пустині,
вторуючи на арфах голосів нарідних,
звертали полет пісні до вершин Господніх.

Мойсей став піред Богом в скромності умільній
лицем в лиці у темній хмарі грому сильній:
І так рече до Него: »Не дійдү-ж до краю?
І де-ж скитальця ногу ставити я маю?
Чи ж вічно жити маю самотбою сильний?
Позволь, щоб огорнув мене вже сон могильний!
Мене Ти вибрає, Пане! Чим-же завинив я?
Твоїм шляхом нарід Твій, Господи, все вів я.
Ось ліда день стопою в Ханаані стане.
Най посередник іншій буде вже їм, Пане!
Нехай візьмем хто іншій вже провід народа, —
відстулю сміу книгу з берлом верховода.

»На що-ж схотів Ти вбити всі мої надії
і вигнав мене з людської житя колії?
Чому-ж я від гір Греб аж по Небо грому
знайти собі не можу на старечу добу?
Дарма! Мене поставив Ти по-над мудрцями, —
І я не вів народа Твого манівцями.
Дощем огнів я сіпав на царів, на трони.
Колись почтати потомки всі мої закони.
Я словом відчиняю вікові могили;
Покійних міщі бужу, щоб Тебе почтили.
Я велит! під стопою всі держу наріди.
Моя рука в гріб мече й животворить ріди.
Дарма!... Самотний, Пане, я живу, хоч сильний.
Позволь, щоб огорнув мене вже сон могильний!

»Дарма!... Пізнав я всі небесні таємниці.
Вложив Ти силу слів Твоїх в мої зініці.
На приказ мій тьма ночи гине у просторі.
Поіменно устами всі зчислив я зорі;
коли які рукою на блакит поклічу,
в покорі поспішає міттю: »Ото съвічу!«
Положу обі руки на хмар чорні чόла —
туч жерела в їх лонах висушу довкобла.
Дам знак — піскі у лоні своому скріють гробод;
підхмарні гори ломить гураганів ворот.
Моя нога в дорозі дужша ніж простори,
і проміж води йду я наче проміж гори.
На голос мій могучий, мовкне гомін мбря.
Коли нарбд законів багне, гнеть ся з горя,
до неба зверну зір — Твій дух мене огорне,
всю землю дрож пройме і сонце стає чорне.
Аж Ангелам в заздро, — я й над ними властний!
А прецінь, Пане, все на съвіті я нещастний.
Ти дав, що старіюсь я самотою сильний.
Позволь, щоб огорнув мене вже сон могильний!

»З часу, коли кріпить мене Твоя десніця,
говірять люди вішком: »Нам він чужениця«.
Спускають очі перед жаром моого збору,
щось більше видять в нім ніж душу гorem хору.
Я глінув — сок істочник працви й любови;
дівчата вид свій крили, мов Ім смерть зготувив.
Тогді я вбрàвши в хмари недоступні, тьмаві,
все йшов перед нарбдом сам в понурій славі.
І мислив я: »Чого-ж бо сърце більше хоче?
Нема-ж на съвіті лона під чоло пророче.
Рука моя всі руки мов кліщаами тисне;

мій погляд наймирніший блискавкою блісне;
грім нόшу на устах все. Людям — я не ворог:
В обійми всіх узяв би — всі падуть у порох.
Досить наживсь я, Пане, самотою сильний.
Позволь, щоб огорнув мене вже сон могильний!•

І ждав народ... Страх кáри, смéртний жах, трíвога
всім очи відвертали від страшного Бóга.
Коли-ж підвів хто очи, чорні хмáри краєм
тремтіли, блискавиця йшла небесним плаeм,
гадюкою сердито кинулась і скóком
над головами вýсла плáменним потóком.
Аж бáчать — есть горá. А де-ж Мойсéй?...

[Нарóдом
стряс плач... В обітовану зéмлю йдуть похóдом.
А Йóзуе йде пérший сам, в задумі тéмній,
бо вýбранцем вже Бóжим став у жýзви зéмній...]

ПЕТРО БЕРАНЖЕ.

П. Беранже (1780 – 1857) творець популярних пісень вдусі ліберального міщанства, здобув собі серед него незвичайну славу. Луна всіх подíй часу була змістом його легкої пісні з закраскою сатири і широї добродушності, з теплом патріотичного чувства. Не диво, що єї популярність, коренячись у специальних відносинах місця і часу, остається передовеїм у границях Франції. Сам же Беранже, сказавши: «Mes chansons, c'est moi», сказав також: «Le peuple c'est ma Muse».

На пíдаши.

Так бáчу знóву нýзьку ту кіmnátku,
де мóлодість моя товкla бídý!

Літ мав я двайцять, римувáв вже глáдко
і крім другів мав любку молоду;
з цієого сьвіта кпив, з его турботи,
безжúрности віddáv житя провід
і на піддаши жив не без охоти, —
до щáстя трéба — мати двайцять літ.

В моїй кімнатці — скáжу вам на ухо —
лиш крісло й стіл служíли все мені,
й вузеньке ліжко й пóдушка не з пóху, —
мíй рим і доси єсть там на стіні.

Ох, радоші, з якими все я стрáвив,
коб днесь вернúлись ви без горя, бід, —
для вас нерáз годинник я застáвив...
До щáстя трéба — мати двайцять літ.

Не бáчити вже любої Лізети!
У капелюсі сьвіжім, вся в стяжках
прийде булó. В вікні немá рулети, —
в мить шаль єї повýсне на шибках.

Шовк, аксаміти в бідного поéта!
Любобв рожéво дíвить ся на сьвіт.
Днесь знáв би, відки в нéї тоалета...
До щáстя трéба — мати двайцять літ.

Раз в час обіду — грóші мав я дíвом —
коли снівали вéсело другý,
народа гóмін сплів ся з нашим співом.
Марéнго! — йшло лунóю навкруги.
Новýм дíлам нові озвáлись нýти
пíд гук армáт, пíд бклики побíд.
Вже королям у Фráнциї не бýти!
До щáстя трéба — мати двайцять літ.

Проч! бо упіо ся щастем чарів майських.
Куди прощали ви щасливі дні?
Я за один лиш місяць днів тих райських
дам вік, якій Господь судив мені!
Жите, любов, про славу ясні мрії
у дрож кидали серце серед бід.
Не знало ся фальшивости надії..
До щастя трέба — мати двайцять літ.

В о рож б а к а р т.

Задрімали мама вже
при своїм молитвослові?
Голочко! ми вже готові! —
нас ніхто не стереже.
Віложім собі мі карти,
що нам вийде, — то не жарти,
що нам для приверже!

Прочутє — то правди еніт.
Ось один, що був на мисли.
Мрії, сни мої не присли, —
хлопець-кер списався як слід.
Що? вдовá богата!... Г縶ре!
Він за нею?... Кінусь в мбрє!
Ах, проклятий, дідьчий рід!

Жаль, розпұка, монастир,
монастирські мурі грубі...
Цар карбవий!... Знобу любі
щастя хвайлі, серця мир!

Пішний дар... малá трівóга...
дáльше втéча і дорбóга...
грóші, цвіти, ráдість, пир!

Той карбóвий цар — відáв
сам корбóль, най князь — дурнýця.
Не велика то рíжнýця.
Я-ж княгíня! — хто-б гадáв?
Але тут!... завзя́в ся в бóрог
знищити менé на побох...
Хлóпець-блóонд близь мéне став...

Тáйна — явна!... Дíм... пожár!...
Пóки час єщé втíкаю.
Прощаváй мíй княжíй ráю!
Ах, се був тяжкíй удáр!
Князь пропáв. За те товпóю
йnьшí бíгають за мвóю,
щось їх бúде з дéсять пар.

Той ось тут, вже сíвий чíп —
юнкер, вíдко, мов корóлик.
Ну! попáвсь менí сокóлик,
ловінчáв нас гарно пíп.
І в Париж! Жите — як рíдко!
Він сердít — съмію ся в скрýтку.
Все так, як за дáвних дíб!

От прочвáра! мов у снї,
Сýне, кáшле, як три мари,
чар любови, щáстя чáри
все полóшить враз менї...

Ах! та-ж се проснúлась ма́ти!
Бáчу, лáдить ся кричáти.
Ой, не дúрить карта, нї!

ТЕОДОР де БАНВІЛЬ.

Т. де Банвіль (1823—1891) легкий, дотепний лірик. Крім ліричних поезій, повних звучності і гармонії, писав много новель, а також дещо для сцени. Збірки його поезій: „Les cariatides“, — „Les stalactites“, — „Les Odelettes“ — „Les odes funambulesques“.

З а з и в.

Ходí! прикрýй волбє чóрне капелюхом.
За хві́лю встáне гóмін пра́цї з рáнним рúхом.
Погля́немо, як рáнок бúдить ся на горах.
Гай, луг нас привитáють цвітами в простóрах.
Над жéрелом, що вкрилось з лéгка морщинáми,
всьміхнúть ся ненуфáри золотом пíд нáми.
Над нáми, над садáми, над дрімúчим бóром
лунá загúбленої пíснї йде простóром.
А вітерці легéнькі, гóнцí-побратíми,
роздріпуючи зáпах крýлами своїми,
метáти-муть на тéбе з лéготом-привітом
рожéвим пíлом бréскви, яблуневим цвітом.

ТЕОФІЛЬ ГОТИЕ.

Т. Готіе (1811—1882), зразу мальр, пізнійше поет, поклонник «штуки для штуки»,уважав задачею поезії сопреництво з плястичним мальрством і різьбою. Будучи класиком романтизму, залюбленим в екзотизмі, зміст сво-

Їх поезій схарактеризував найліпше сам, назвавши себе «чоловіком, для котрого нема віншного світа». Був він неюче тим посередним звеном, що вяже індивідуальну і суб'єктивну поезію французьких романтиків з безособовою і предметовою творчістю парнасчиків. Писав також прозою. Замітні його історично-літературні студії і критики. З поезій найдіннійші — „*Émaux et Camées*“.

Ш т у к а.

Придáш дїлам своїм красí,
коли́ труднійшу фóрму ім
дасí —
мармур, емáллю, чи рим.
Закóни, Мýзо, геть метí!
Однак, щоб крок твій був міцній,
так ти
на ноги взуй котúрн тісній.

Проч ритм вигідний! Він, як степ,
де-б всякий погуляти міг, —
як треп
придáтний для всіляких ніг.
Різьбáрю! з гіпсом на сымтнік,
що гнúтись лиш під пальців рух
привíк,
хоч геть від нéго рветь ся дух!

З Кárрари, з Пáроса скалá —
то гідний трúду матерял!
Дїла
твої в нїм блиснутъ мов криштал.
Бронз Сиракúз передовсім

бері, мір тайну сил в кінέць, —
у нім
чар гордости укрів містечко.

Най ніжний дотик рук твоїх
пружкам агата лішить жар,
най з них
Аполяна добуде чар!
Маларю! відних барв досить!
Коли безсмертя ти забаг,
так в мить
гардуй свої краски в огнях!

Сірен хоч сто в блакит місті,
на сто ладів круті ім в серп
хвості,
щоб городів красили герб.
Потрійним німбом най у мглі
Мадонни заблищить краса;
з землі
хрест най росте під небеса!

Коротка всому єсть доба!
На штучі — тільки ляже плісень:
різьба
столиць завмерлих скрила жизнь,
старезний, знищений медаль,
що єгоб виймив з лона піль
рискаль,
явив нам Цезара профіль.

Богі конечко побачать свій, —
та піонад час єсть висша міць —
то стрій

пісень, що кріпший всяких криць.
Тож цізелюй емалій щит,
воплочуй ся зі сном своїм
 в ґранїт,
в непобідимий бронз чи в рим!

Р у к а.

Був я в різбаря непарбком.
Там відлив гіпсовий рукій
так любо вразів мое бко,
ніжнійше ніж цвітки листкій.

Царіці рукá, чи богінї —
лежала в тій хвіли вонá,
пишаючись вýразом ліній,
бліла ся наче сніжна.

Колісь вона мόже султана
в обіймах держала міцніх,
а мόже чоло Дон-Жуáна,
у кúчерях гуáлась дрібних?

Рукó куртизáни чи жріцї, —
красíй ненаглядний взорéць, —
булá ти рукю царіцї,
що гідно носíла вінéці?

Чи скýптр безграницюї влáсти
держала ти гордо страшній?
Чи мόже лиш зéмної стрáсти
і рóскоші скýптр чарівній?

Стремлінє до бліску і власті —
phantáziї бўйної grá;
а побиви бўйної страсти, —
се-ж джéрело злá і добра.

Бажане пустої химéри
І щáстє лиш в мріях та снáх —
все té вже з самбї Венéри¹⁾
пробліскує в ясних чертáх.

Як жрець перед вýдом богинї
стою против téбе я знов
і тайную зáгадку лїнїй
відгадує з жáхом любов.

КАРЛО ПЕТРО БОДЕЛЕР.

К. Н. Боделер (1821—1867) покінчивши науки в Парижи, відбув подорож докола съвіта. Весь посвятав сълітературі. Дебютував на полі критично-естетичних студій. Дав знаменитий переклад новель Едгара По, з котрим чимало споріднений був духом. Позитивіст безвіри, але містик в обсягу релігійних обрядів, — Боделер, як і Едгар По, визначив ся силою пильно аналізованого чувства, фантастикою опертою на реальнім ґрунті, таємничостю і сентиментальнostю настроїв. Надто вів з его поезій переситом житя і природним его наслідком — скуюко. Найбільшого розволосу набрали его „Fleurs du mal“ (1857). Завдяки їм Боделер, побіч Готів став вітцем бельгійсько-французьких символістів.

С у к а.

Гріхý, захлánnість, прýстрасть, прóмах і дурацтво
отрúтою бушу́ть нам в душá і в тїлї,

¹⁾ Венера = випукла часть долонї при великих пальци, з котрої звичайно ворожили долю.

а ми плекáєм лиш ті стрúпи наболїлі,
як жебракý плекáють влásних шат хробáтво.

В гріхáх упрáмство знáєм, кáяттє — в знесíлї,
за кáяттє віddáчуєм собі три ráзи
і знóву любо дáльше потапáєм в грáзи
в тíй вíрі, що все змíють слíв фальши́вих фíлї.

Ниткý, які нас вáжуть, чорт хибá торóчить!
Бо глядимó на побгань симпатíчним óком;
що дня до пéкла бlíзше пídstупáєм крóком
крíзь тéмряву вонючу, щó на вíк порóчить.

Мов кўпа глист, що вéть ся, нáче máса тéмна,
тьма дéмонів у мóзку нам бушúє з сыміхом,
а смерть у нáші грúди за найслáбшим вдíхом
пливé з глухýм зíтхáнєм, як струя пíдзéмна.

Колí насíльство, трúта і огónь з кинжáлом
не вíшили на кáнві нáших днíв мíзéрних
своїх кріавих гáфтів, так як ми химéрних,
то лиш томý, що в нас, на жаль, вíдвáги мáло.

Однáк серéд шакáлів і пантéр і смóків
і малp і скорпíонів, лíликів і гáдин,
що лиш повзúть і скáчутъ з кríком в час огля-
[дин,
в тíм зvвíринцíй огíднім нáших всíх порóків —

є стvír, що перевíсшив те худобne стádo,
є скýка, щó хоч кríком гóрла не надdérla,
на пил цíлісью зéмлю дýже rádo-b стérla
й за позíхом однíським проковтнýла-b rádo.

Хоч скруться їй слези часом в очі скріто,
шафот — то в неї мрія, гашішом діше.
Ти знаєш того ствóра, що як сон колішній,
мій друже, мій ти ближній, брате, гіпокріто!

С П Л І Н.

Я в цáрстві непогоди і дощів волóдар;
хоч мóлод, а вже стáрець; наймит, хоч господар.
Погорджуючи лéстю слуг всíх безграницно,
з кíньми своїми, з псáми нúдить ся цар вíчно.
Нíшо его не тíшить, лóви нíї сокóли,
нí люд, що кóло зáмку мре по влásній волі.
Спíвáє дáром блáзен спíви сýміхотвóрні.
З чолá в царя не встúплять ся вже тíни чóрні.
Для нéго лóже з цíвітів має запах грóбу;
а жéнщини, що рáді всíм у кóжду дóбу,
не бlíснутъ наготóю, чáром тíла свóго
так, щоб збудíти бóсмíх в кíстякá живóго.
Мудréць, що злóто з гlíни вýпалити в сíлї,
не вýпалить вже з цáрських ран ѯдкóї гníлї.
В крíавих навíть пárнях рýмського десpóta,
що-то до них на стáрість є в царів охóта,
глухá душá в жíвім тíм трóupi не проснéть ся,
дé в жíлах зáмість кróви зéлень Лéти льєть ся.

ЛÉКОНТ де ЛІЛЬ.

Лéконт де Ліль (1820—1894) патrіярх Марнаcчиків,
творців безособової поезії в артистично-вікінченій фор-
мі, що взяли свою нáзву від збірної книжки „Parnasse
Contemporaine“. Як Гюго в „Legende des sjécles“, так

Леконт де Ліль стрібував представити дії людскості, її культи і віровання в „Poèmes antiques“ (1853) і „Poèmes barbares“ (1862), але з тою ріжницею, що виявив при тім більший талант і більшу глубину фільозофічної мисли та інтуїції. Смуток, який ляг на тих поезиях є лише випливом ідейного розчаровання. Він щирій, хоч і веде поета до бажання нірвани.

Д ж і г а н - А р а .

Коли зійшла ти цвітом зоряніх левад
на сьвіт сей, Джіган-Аро, рай був у природі.
Дрожав блакйт, коли ти в ханів огороді,
в колісці, на постелці з пурпурових шат
засяла ніби рόжа в Тýмуромі рódі.

Зоря твоїх уродин, красша зір усіх,
тобі скупала очі в бліску променістім.
І ухом ти почула в шумі урочистім
привітні поцілуй працідів твоїх,
що злинули в могильнім привиді тінейстім.

З нового міста Делі пішний огорód
несе тобі у груди пахощі з надвóру.
Народи молячі ся в ту велику пору
тебé благословляють бýля бóжих вод, —
несе лунá їх мольби в тémну гýщу бóру

Дитятком гáрач ти дістала з сotnї міст
Мечеті осмикутні нбчами і днями
під мáрмур веж ясéнні слáли фіmіями.
Однак твій любий осьміх був яснійший зvvízد;
яснійший всіх мечётів, що горять огнями.

Щоб всяк тобі на сьвіті був душою рад,
щоб і злочинець славив тої хвілі блиски,
коли на сьвіт ти в перве глянула з колиски,
засудженим від горла вже відняв ніж кат.
З твоїх зітхань найперших не один брав зиски.

Так в почести, в любови ти росла раз в раз,
втішуючи Моголів землю чаром Феї,
як чиста філя божа в біlosti лелей,
гіdnійша йти в обійми смрти в ранній час,
ніж в руки витязя вселенної усієї.

Свій край за рай ти мала в час дитячих літ.
Спливало вічно щастє з вищих сфер незнаних
на твоого батька працю й труд его підданіх.
Та де-ж від хмар зрадливих визволивсь блакйт,
де ранок, щоб мав вічні чари крас весняних?

В блакйті, де промінє граєть ся на всім,
понура хмарка кріє сімя грому в лоні:
от-так в тім домі зрада з гордостю долоні
незамітно підносить і росте у нім
німа, жадна і хитра — з зором мов при сконі.

Джиган любив тебе лиш, цвітко майських нив;
радів красі пещеній. Вид его безцвітний
лиш ти вияснювала ніби ранок літній,
коли він з жахом бачив, як лукавством жив
блідий, понурій Сейб — той хлопець непривіт-
ний.

»Мов дічко, перло, цвітко, мов мені тепер,
чого бажаєш? Все дам: цвітник, палати,

жемчужні ожереля, найдорожі шати,
чи з чужоземних птахів свіп чудових пер, —
мов дічко, що по сérци? Все я мóжу дáти!

»Чи крізь вікónницю ти в ранній час весні
царéвича вже з Анду чи з Хазáку вздріла,
що рівнинбою Джéмми гнав конéм без дíла,
гнав бýстрі антильбpi чéрез рівнинý?
Чи мóже в любій пташцї вже любóв затлóла?

»Скажí! твоїм він бýде. Лиш мені повíж!
Аллаг! вже бстрять сталъ мої сині нещаствi;
тремтáть, що побки я живу, — не бýдуть властнi.
Однак ти все моя! Мою ти старість тїш;
най чýю віддих твій в останні хрýлї стрáстvі«.

Дївчá! ти вцілуvalа в сýву скрань, в чолó
Джігáна, що погнúв ся в тýгах мовчалиvих.
Нé зráдila єму ти мрій своїх правдїvих.
Однак він сérцем вчýвши рук твоїх теплó
у поглядї мав слéзи й бýzmіх днїв щаслиvих.

Нї, сérця не палів тобі любóви жар,
не знáла ти єщé, чим є любóви сýла;
єї ти, Джіган-Аро, в дólї не просýла;
не знáла, чим є слéзи, сýmіх житя і чар;
летїли в йnyшиj сýвіt душі твоєї крýла.

Дитáтем вже в задýмі в бір тїnystий все
ходíла ти самотна з золотих саль двóру,
колý вечірне сónце над верхáми бóру
свій плащ в кріvávих бárvах зáходу несé
й промінem обсипáє свіг шпиліv Лягóру.

Тогдї рубіни, пे́рли, золота тягár
тобі перехилáли голову на грúди.
Ти дўмала, як бідні є на съвіті лю́ди,
і якби їм роздáти мýлостинї дар,
і якби зло убýти, що біль шýрить всюди.

За те-ж для твóго сéрця зберегла судьба
чесьть, щоб однóї днýни всї прожýти стрáти?
пращáти юність, вróду, хáнів скарб, палáти,
і бáтькови, котróго в грíб велá журбá
в окриленій любóви тýхе нéбо dáти?

На пóмостах з рубіна в Тáджіє-Магáль,
де цвіт штучний блипíть ся съвітом цвітів
[южних

і гráєть ся з промінем чýстих призм радýжних
та з біlostю драпéрій Аллагових саль,
під балдахýмом з пárчí й герданів жемчýжних —

там Мýранг-Сейб, сдїтий в свíй простáцький мíх,
засів, де бáтько пे́рше звик сїдáти рíдний.
А він — Джíган, котróго син зганьбíв негідний,
взяв пóпіл на свíй вóлос бíлий, нíби снїг,
о мур бе головбю, мре у жáлю бідний.

Щоб як найскóрше вýйти на пайвýсший шпиль,
Сейб сотворíв заглáду, наче вýхор в жýтї.
І днесь він сам... Братí два в зéмлю вже зарýгі...
Завéршене вже дíло... І осýг він цéль —
він пан! І рýки в нéго з кробви вже обмýгі...

Нарóд скорýв ся тóму, що так нáгло встав,
блóдýм чолóм об зéмлю з жáху бив без тýми:

»Отсé твíй съвítич, Аллаг! меч твíй над мечáми!
Остáнним він родíвсь, та Бог єму знак дав:
посéред дýму кróви ти тряси съвítáми!«

Стоїш при нíм ти, сéстро! А блéдий твíй вид!
Тремтýш на всéму тélї, сéрце беть ся в бóлю;
спокíйно без трíвóги ждеш на бráта вóлю;
і слúхаєш ти, взáвши чеснотú за щит
аскéта, що на сéбе взяв віn зъвíря рóлю.

»Дивíсь! я Алям-Гýр. Я здобúв съвítý.
Побíдник я і мéстник. Та землá погáна
засéяна вже дóбрим зéрном Тýмур-хáна;
тепér тут вже полóви, зráди не знайтý!«
— А де твíй бáтько, Сéйбе? Син забúв Джíгáна?

— Де той, що на престóл, на съвít тебе привíв—
отéць триkrát съятíй, ненáвистníй для бráта,
якóго віdsахнúлись би й нíмі зъвíрята,
убíйнику, облýтий кróвію братíв?

На кров тих, що люблю їх! мов, змíе проклята!
Він з бóсмíхом дивíвсь на чар еї гнíвний.

»Я, сéстро, те зробíв, що Бог судív на бóлю.
Із рук еgo крíвáву нóшу авреóлю.
Велíк есть Аллаг! посéв теж еgo страшníй!
Все зроблю, що лиш хóчеш. Вíяви лиш вóлю!«

»Послúхай! я на бáтька не знимáв тих рук.
Не бíй ся! Хоч і в пýтах, жýти-ме і швýдко,
минúле згáдуючи, він пíзнастý, як рíдко
тревáлою в слáва. То-ж позбудь ся мuk!
Чого бажáеш, все дам, все, моý лебíдко!«

— Часть пут ёгó, мій брате, дай рукам моїм!
Одно́го лиш бажаю нині: поки в сілї,
соло́дити вітцéви бу́ду при́кri хвáлї.
Щоб глуш тю́рмí пізна́ти, ти з вітцéм своїм
похоронí менé днесь у одній могáлї!

Схиляв ся Алям-Гúр. Зráдою зmiї
слезá єму заблýсла в зíмнім óцї тéмнім:
»Дорóга сильних — прóста все у трíвку зéмнім.
Ти сíльна сérцем, груди мýжеські твої!
Що хóчеш, рóблю. Тїш вітця в житю тюрéмнім!«

З вітцéм погнóбленим була ти дéсять лїт.
Він, Джíган-Аро, біль свíй забувáв при тóбі,
покý не положíв ся в Тýмуромі грóбі.
Як тíнь — чар тóла твóго щез; твíй дух поблїд,
дитячу тýгу в нéбо внíс в своїй подóбі.

Вступíлась, Джíган-Аро, ти з от-сих низíн,
де сýла, як лелéя ѿсна сéред лїта!
Імя твоє припáло, як зоря з блакýта.
Колý-ж ти сýвіт лишáла, бáчив Бог одýн
áнгела, що на сýвіті жив чужýй для сýвіта.

СЮЛЛІ ПРЮДОМ.

С. Прюдом (1839) в перших своїх поезiях „*Stances et Poèmes*“, — „*Les Épreuves*“, — „*Les Solitudes*“, — „*Les Vaines tendresses*“, знаменитий психольог — блиснув чаром якоїсь природної мелянхолїї, свободної від всякого пессимізму. Розширив свíй горíонт у фíльозофíчних поемах „*La Justice*“ і „*Le Bonheur*“, та, на жаль, полет стилю понизив. Удостоївсь вже в XX. ст. великої премїї Нобля, при чíм — се знаменне — єго писаням признано першенство перед понурими творами Толстого.

С о н.

У сні ратай озвáвсь: Вже дóста мόго трúду!
Сам чорні скýби край, сам до сїбíй берí ся!
А ткач речé: Тенéр ти сам вже уберí ся!
Мулáр сказáв: Берí-ж сам цéглу й сам став бýду!

Покýнутий всімá людьмí немóв за кáру
ходíв по съвтї я самотний під проклóном.
Колí ж звернúв ся я до нéба з тýхим стóном,
побáчив край шляху львів кровожáдних парý.

Прокýну ся... не вже-ж у сні се, чи на явí?
Дивлюсь: мулáр домíй будýє величáві,
в варштáтах гóмін, рух, шумítъ колóсем лан...

І щáстє я свое пíзнáв. Нуждár чи пан —
без побóчи людíй він обíйтýсь не в сýлі!
І людське плéмя все люблю я з тóї хvíлї,

Гнїздо.

Люблю я дїточкí і людям се не дýво.
А що вонó такí не шкóдить — от вам побóствъ.
З гнїздом в руцї хlopá прийшлó до мéне жýво:
•Се, пáне за любóв вам дар від мéне, побóствъ!•

Гнїздó!... малé хlopá, а вýбрati умíло!
Подўмайте-бо лиш, як дýшу ráдість рóсить,
колí дитá, що сérцем у гнїздóчку-б сёло,
за дібрку сérця дар — гнїздóчко вам приносить.

Честилюбівому, що лиш глядіть самотно
безсмертя, давлячій житя основну силу,
малé пташá, гнїздó свое дає охόтно,
хоч з матері теплá самó ледвí остило!

Гнїздó!... тепло принáдне, тíхих снів привіти,
солобка сутінь мýра і тиша крилатá,
свобода, що злинає в сонішні блакити
і з нéбом приязніть ся, в нéбі має брата!

Не знаєш, хлóпче, щó в тім дárі за принáда,
і щó теж за чувство він нáгло бúдить в мéне —
раніть він — рані тíй мої душá є рáда,
та рáна мéче жар в чувство давнó студéне.

Нарáз мов жéрело зі скелї сérця брýзло
і стало сérце мов оáзою пустýнї;
і згáсло пólумя, що дўшу вíчно грýзло, —
на хвилю я щаслив і вíрю в тíй хвiliйнї.

Дитíно, рýчку дай! Будь самотá проклята!
вже я не спротивлюсь тобі, мíй первісночку:
немóв голýбок гурт он грають ся дївчáта, —
голýбку дай менї — а бúду рад гнїздóчку.

В а з о н.

Вахляréм уда́рив хтось небáчно
вáзон з цvітом — цvіт уже на скóнї.
То був почин. Вázon трíс незнáчно
пíд легéньким дотиком долónї.

Лéгкий, тýхий дóтик був, та, вýдко,
від удáру давного спровóла
шрам повстáв і біг він, біг він шви́дко,
аж і вáзон весь обіг докóла.

Вже водá вся вýтекла з калїки,
в жýлах цвіту вýсох сок нажýтий.
Раз трíс вázon — вже він трíс на вíки.
Осторóжно — вázon вже розбýтий!

Так небáчно і рукá кохáна
чáсом сéрце вмить зранýть до крови
і ростé незáмітно вже ráна,
чáхне сéрце, вяне цвіт любóви.

І здаєть ся, мов минае лýхо.
Сéрце з болю, з жáлю áиї пýсне.
Лиш крíаві слéзи рýпнуть тýхо.
Осторóжно — вже те сéрце трíсне!

~~~~~

I д e а l.

Блишýть ся місяць, зоряні блакýти
осъвічують землї блїді картýни;
дух съвіта чýстий лýне над зенїти,
за ним до зíр найвиýших мрія лýне.

Все шлю я мрію до зорі на нéбі,
що нам з висót незнáних шле промінë,
що озарýть промінem тим в потrébi
будýчий вíк, грядýче поколїнë.

Колýсь, колýсь заблýсне над землéю
зоря незнáна, прояснýть блакýти;

тогді скажіть, що я тужив за нéю,
ви, рóду людського останні дíти!

ФРАНЦ КОППЕ.

Фр. Коппé [1843], правдивий Парижанин, лучив сприт
і дотеп з сентиментальним чувством щирості. Дебютував
ліриками „Le Reliquaire“ і здобув собі славу діяльгом
в стихах „Le Passant“.

Ч а р ч у в с т в а.

Хоч сérце лíчку гárному є ráде,
а я волю́ чувства́ красою́ ясні,
і пóгляд я волю́, нíж очи кráсні,
óсъміх волю́, нíж гárних уст принáди.

I хто-ж не зпáв би, що цвіту́чу рóжу
цьвіт уст твоїх притéмнює собóю,
що очи в téбе сáють все весною
і на́че нéбо кráску мають бóжу.

Та лиш для мéне, лиш для мéне нýнї
в твоїх очáх блища́ть ся бли́ски бóжі;
менї лиш уст твоїх чудóві рóжі
шлють óсъміх щáстя в радістній годýнї.

Зáки я сérце взяв твоє на влásність,
съвіт дíйувавсь твоїй красї без мýсли;
я дав тобі той чар, що ним заблýсли
принáди всї — чувства́ живóго ясність.

ЖОЗ МАРІЯ де ЕРЕДІА.

Ередія в своїх „Les Trophées“ (1893) явивсь обновителем французького сонета. Кождий его сонет, помимо тісних меж вислову, близкучим стилем, барвностю слів і яснотю провідної гадки приневолює читача снувати піddану поетом мрію, а кінцеві стихи сонета в докривають так широкі горизонти мисли, як коли-б прочиталось поему. Форма сонетів викінчена до краю.

Антоній і Клеопатра.

Із сúгорба обóе споглядали пíльно
на сónний край Егíпту в нíч душнú, таємну
і на рíкý, що в Дéльту пáдаючи тéмну
до Сáic чи Бубáстіс кóтить ся безsíльно.

І рýмський вожд, що вóлю втрáтив мимовільно
чув на панцирних грúдех мов вагú яréмну,
чув у побіdnім сérци страсть якúсь надzéмну
в обíймах рук, що млíли, пригортáли сíльно.

Вона звернúла очi й сvіжих уст корáлї
до пýного нíмóю прýстрaстю в розpáлї;
волóсє їй спливáло фýлями на плéчі.

А схýлений над нéю імперáтор в шáлї
уздрів в очáх, де сáли ясних зvвізд опáлї,
цéлé велике мóре й фýльоту в час утéчі.

Н о в и й с ь в í т.

Все на землí — від піvnічних тумáнів
до полуднéвих жárів — безперéчно,
все смéрти мýсить улягти конéчно,
і нáвіть вóди океánів!

Та в стороні, де край лежить полярний,
за вітчиною ледівців, снігів
є дрігий сьвіт, ледві чи легендарний,
де біля тихих берегів

до ніні філі не діткнувся човен.
Туди, в сей сьвіт я рвусь відваги побен,
туди несé менé свободний дух.

Там стріну я тебе лиш, вічна збре,
і там нехай чужé для дрігих мóре
пéstить менї свою грóю слух!

ЖАН РІШПЕН.

Ж. Рішпен (ур. 1849) голосний радикальний поет, повістеписатель і драматург. Важніші його писання: „Blasphemes“, — „La chanson des gueux“, — „La mer“.

Б а ж а н е.

Коли мої годіна вібє на відхіднім,
коб хмáра не лягáла на чолі погіднім;
коб я не жалувався: зналось ліпші хвілі;
коб сьвітови не клав я вже меті в могилі
й не з тих був, що в полудні, в сонішну годіну
говбрять, що смеркóм лиш знають красну дніну;
коб міг я все любити молодіж в запалі
за те, що рве всі пúта в молодому шалі;
коб я під захід сонця тішивсь юним рódom;
коб захід мóго сонця був для нéго схódom!

ЕДМОНД ГАРОКУР.

Е. Гарокур (ур. 1858), один з найсимпатичнійших поетів останньої доби XIX в., ученик Л. де Ліля. Тиха туга ціхує всієго поезії, яких форма все викінчена, а думка все благородна. Найкрасше дав він у збірці «L'âme pure».

Над колискою.

Дитіно, що рожеві рученьки-біліни
над снігом шат підносиши мов два цвіти зімні;
дитіно, що сьмієш ся й плáчеш без причини —
не знаєш ти, що горе, що плачі нестрімні!

Гей при́край же і дóвгий трíвок чоловіка!
А завтра рано в ранці вже о власній сíлі
пійдеш ти вплав на фíлю ту, що споконвіка
вдаряючи в коліску лáже у могíлі.

Встань! Твій день! Дóвгий путь лежить перéд
[тобóю!]

Ген сónце прóмінь мéче нíби ясну клáдку...
Порá-ж у путь! А панцир, меч вíзьмí з собóю!
А бóдро йди до краю, мýжно, без упáдку!

Най в жíлах твóго сérця й зáводу не бúде
закónних беззакónій нíї чеснót з потréби.
Не там глядí ти прáвди, де кодéкс облúди.
Вíр в Бóга, скóро можеш; бúдеш варт — вíр
[в себе.]

Любíй могúче мóре, що дає нагóду
втопíти бíль зневíри і судьбí парýгу;
прирóда любить тих, що ввíрили в прирóду:
в тиши лíсів загýбиш свóго сérця тýгу.

Бій ся людій, будь гідний, клеветі не слухай.
Будь гордий піред съвітом, в самоті — покірний.
Прощай вину злочинцям, нарваних не рухай.
Май віру — злу чи добрю. В пріязні будь вір-
[ний.

I всякому дай польну волю в кожної чині.
Рук не сплюгає ніколи кровію бесільних.
Бо в праві бýту рівні всі тобі, а нині
поміж приниженими многого духів вільних.

Съмієш ся, съмій ся в міру. Тих, що в горю,
[мілуй.

Ненавиєш вікинь в сърця. Слів не меч на піну.
Однак нікого в суд свій вірити не силуй,
бо лиш одну ти маєш нієність — домовіну.

СТЕФАН МАЛЛЯРМЕ.

С. Маллярме (1842—1897), творець школи симболістів, який почин дає його поема „L'après midi d'un faune“. В ній визначив він свою головну тенденцію — ярке відрізначення мови вязаної від невязаної. Свої теоретичні погляди виложив в „Divagations“. Оголосив „Vers et prose“, „Florilège“ і т. д.

Ц ВІТИ.

Із сніжно-срібних хмар, якими неба звід заблис у перший день і з біля зір пречистих
Ти, Бóже, дав землі, котра не знала бід
в час непорочності чар цвітів срібнолістих:

нарцізи з польбом їх лебедіних ший,
і той божественний лавр позаземних духів,

мов серафіма перст у білості своїй
рожевий в розблісках румяних, річних пухів;

барвистий гіяцінт і міртів сніжний чар,
і рожу, що цвіте мов женських тіл примана,
Іродиаду ту, що мече цвітам жар,
яку що дніни кров багром вбирала зрана.

Лелєю Ти создаєш, цвіт болю, горя цвіт,
що лише колишеться на океані суму
і лічко вірне все із мраки на блакит,
до місяця, що вбралась в засльожену задуму.

Осіння, Отче наш! звук арф і фіміям
Тобі за вертоград, за наших сліз награду!
Осіння!... бе луня до тих містичних брам,
де німби ясності очам дають відраду.

Та більша, Отче наш, якака Тобі від нас
за те, що дав есі землі ту чашу цвіту,
яка містить бальсам для сильних душ на час,
коли наввірить ся їм вже служити сьвіту.

ПАВЛО ВЕРЛЕН.

П. Верлен (1844), батько т. зв. декадентів, а радше поетів музики і символа. Суггестія і настрій — то в него ціль поезії, а способи досягнення тої цілі — простота і ніжність, символ і мельодія. А передовсім мельодія: „De la musique avant toute chose... De la musique encore et toujours, que ton vers soit la chose évolée, qu'on sent qui fuit d'une âme en allée vers d'autres cieux à d'autres amours“. А при мельодії ніжність у відтінях: „Car nous voulons la nuance encore! Pas la couleur, rien que la nuance! Oh, la nuance seule fiance le

rêve au rêve et la flûte au cor!“ Завдяки тим своїм поетичним прінципам і чималому талантови Верлєн став поряду в першими ліриками Франції. Важнійші его писання: „Poèmes Saturniens“, — „Jadis et naguère“, — „Romances sans paroles“, — „La bonne chanson“, — „Amour“ — „Bonheur“. Але найзамітійша книжка „Sagesse“ тим, що в ній ударив Верлєн в релігійну струну, як справдішній чернець по званю.

П с а л о м.

Нікого не люблю вже ніні крім Марії,
на ішьші всії любові маю заборону;
сама Вона в потребі жар дастъ мόму лбону
й душій, що лиш для Нéї все в любові тлє.

Для неї полюбів я ворога; для Нéї
приніс я жертву власного житя в обіті
і непорочність серця й пристраси песяті.
Вона мені вказала шлях судьбі моєї.

Коли я під гріхами падав, був без сили
підвіши очи й руки на житейські злуди,
тоді Вона звернула їх мені на груді
до мольб, що божевійним трепетом тремтіли.

Душа моя для Нéї все терпінєм щедра.
В пяті крівавих ранах срце Йи приношу.
Коли-ж хреста і муки я для себе пропошу,
Вона мені страданнем опереже бедра.

Тепер лиш про Пречисту думаю й говорю:
Ти мудrosti приюте, жерело любови,
світіло путеводне, Франциї покрове,
яку держиш у чести і кріпйш у горю!

Пренепорбчна Діво, мілости криніце,
живої віри певна льогіко сердечна,
Твоя любов — зашита духови безпечнз,
Твоя любов єдина, вічности Царіце!

~~~~~

ГАНРІ ДЕ РЕНІЄ.

Г. де Реніє (1867) один з наймолодших і найбільше угалантованих поетів Молодої Франції. Написав: »Episodes«, — »Sites«, — »Poèmes anciens et romanesques«.

3 одвічних книг...

З одвічних книг одітих в шкіру і клейноди,
щоб лиш найвищу тайну магії посісти,
в день і в ночі, все чорпав я знане вічисте,
пізнав прикмет каміня найріжніші рόди.

Смарагд на сьвіт нехібно близнюків приводить;
рубін — гріхам запора, мов архангел чистий;
а бістрість ока й мудрість робять аметисти;
брилянт обмові всякій стежку загородить.

О півночи я вбив каменяря, що в сібе
тесав аврілігмент і кимофан у скрітку.
Найбільших чаїв міць їх сила ломить швидко.

І зрабував же я toti дива для тебе!
І хризоліт я взяв на палець, що без труду
зганяє з серця ішал, з очей береду.

~~~~~

Румунські поети.

ЦЕЗАР БОЛЛЯК.

Ц. Болляк (1813—1881) в часі розрухів 1848. р. був членом народного комітету і бурмістром свого родинного міста Букарешту. Пішовши в депутатії до Фуад-башії зістав уязнений, однак щасливо вдалось ему втекти до Семигорода, де видавав часопись „Expatriatul“ в дус, поєднання Румунів з Мадярами. В 1849. р. переселився в Париж. До найвчасніших єго писань належать оди, сатири і народні легенди видані п. з. „Operile lui C. B.“ (1835) і перша по румунськи відограна драма п. з. „Matilda“ (1836). З пізнійших поезій заслугує на згадку збір румунських патріотичних пісень п. з. „Nationale“ (1852).

Похорон жебрака.

Гей на-бік, на-бік, люди!
Для путника дороба!
То-ж чути »Со съятими«,
то-ж відко знамя Божа!
Несуть убогі люди
убогу домовину, —
нужденне тіло вбране
в нужденную світіну.
Ніхто по нім не плаче,
шкодя для него хвильки.
Клякайте на коліна, —
хоч се жебрак був тільки.

Гей на-бік, на-бік, дуки!
Йде путник до могили!
Біда і голод очи
сліпі сму закрили.

З дзвінніці дзвін голосять:
»звінав ся він з метою!
скінчилось ся терпінє!
вдовблен він собою!«
Чи цар хто, чи жебрак хто —
могила всіх погодить.
Тож тихо, ви в короні! —
Жебрак сюді надходить!

Гей на-бік, на-бік сильні!
Днесь путьник кости зложить.
Судьба у вічну урну
одно житє положить.
Чого червак не сточить,
те знике в земнім лоні.
Такé і тих чекає,
що ходять у короні.
Чи бідний, чи богатий, —
смерть не простить нікому.
Тож устурайтесь, горді! —
Жебрак іде до дому!

Гей на-бік, на-бік, можні!
Се путьник переходить
на тихий лан до Бóга,
де смерть лиш верховодить.
Тож глави преклоніте!
на суд кріпіть ся правий!
Судя для всіх однакий —
і стрóгий і ласкавий.

Остáвте глум і насьмíх, —
бо бúде вам трíвóга!
Гей на-бíк, верховóди! —
Жебráк ідé до Бóга!

~~~~~

ВАСИЛЬ АЛЕКСАНДРІ.

В. Александрі (1821—1890) образувавшись в Яссах і в Парижі, посвятив ся зразу праву, потім медицині, а вкінці письменству. Був ревним сотрудником видавництва *»Dacia literara«* (1840—1842) аж до часу єго упадку. В 1844. р. став членом дирекції французько-румунського театру в Яссах і почав видавати часопис *»Progressul«*. Бувши учасником рухавки 1848. р., Александрі з настанем реакції опустив вітчину, щоб трудитись дальше для неї в Парижі. Вернувшись з заточництва, розпочав 1855. р. видаване часописи *»Romania literara«*, яку правительство, невдовзі заборонило. Коли Молдаву сполучено з Волоциною, Александрі 1859. р. став міністром заграничних справ, але через рік подякував за уряд і взяв ся видасти 1865. р. часопис *»Sovorbiri literare«*. Після упадку князя Кузи (1866) відсутнів ся від політичного життя і аж 1879. р. вступив членом до Першої палати, де пристрастно протестував проти еманципації жидів. Від 1885. р. був румунським послом в Парижі.

Александрі вважається найбільшим національним поетом Румунії. Світла доба єго літературної діяльності розпочинається з виданням величавого збору народних пісень п. з. *»Poesii populare ala Românilor«* (Париж, 1853.). Ставши на ґрунті народної поезії і йдучи стежками французьких майстрів форми, блиснув він перлами поетичної творчості в збірниках *»Pasteluri«*, *»Doine si Lacrimioare«* і ін. Геніальності є в него баллади та боєви пісні з російсько-турецької війни (1877—1878). Сильно зазначив ся він теж на поля драматичної творчості трагедією *»Despot Voda«*.

Є від мене у твій двір...

Є від мене у твій двір,
любко, стéжка з ясних зір.

Чи не пізнаєш ти їх
тих зірбк, тих сліз моїх?

Вýплили з очій на съвіт,
зачепíились о блакйт.

Став цéлій блакйт в красі,
наче цьвіти у росі.

З сéрця вýплили воні
із-за горя вітчиї.

З сéрця вýйшли із за тих,
що їх смéртний час постýг.

Мнóго з горя їх плило!
А сліз щáстя не булó?

Тих я тільки дві зронів
нýми нíчку прояснів.

Пенеш Індик.

Дéвять нас вýйшло з Вáслиої,
порúчник був десятий.
Бог съвідком — не тремтів нíхто
йдучí у бíй завéятир.
Як той сокíл, що ген летíть
над гори і над скали,
так мáли крила ми у нíг,
на чóлах пера мáли.

Кóждий з нас Доробáнцем*) був,
Румýном з крóви й кóсти.
Сандáли, кíтлі і шапкý —
убráнє нáше прóстé.
Булó, нас індíками всíх
на глum прозвáли люðи**).
Колí з Балкáну ми прийшлý,
глum став нам в почéсть всюðи.

В час лíта ми лишáли все —
дíм, поле, плуг у поли,
на Тýрка йшли за рíдний край,
наш бíдний край в невóли.
Так Матрагýна нам казáв,
порúчник прóстий в слóві.
Ми з Бóгом хоч кудí за ним
пíйтý були готóvi.

Нас бáчили, як дóвгíй шлях
ми мíрили зí спíвом.
Ставáло все, глядíли всí
на ráдощах і з дíвом.
А хто спítáe, чи не йдем
на шлюбную гостýну,
ми съмíючíсь одвít даéм:
на бýтву до загýну!

*) Доробáнцями нáзвано нерегулярне вíйсько, якé що пárú лíт покlíкувано на вprávi.

**) Індíками звали одíн вíddíl воякív, що за шапkámi носív індíковí péra.

То йдіть щасливо й приносіть
до дому добрі вісти! —
казав нам старець, піп казав,
дівчата і невісти.
А наш поручник їм на те:
Не бійтесь без потреби!
Румун вже з роду вдавсь твердий,
сім шкір забрав на себе.

Гей, гей! чи був тогді такий,
кому-б на гáдку впáло,
що з тóго гордого гуртка
останеть ся так мало?
Булó нас дéвять — всi як мур,
поручник був десáтий.
Аж страх! одiн я пережив
той смéртний бíй завзáтий!

Болíть вонó, колí топíр
вдаряє люто в дýба;
болíть, колí на гордий бíр
їдé страшна ногúба.
Та горе тíй лихíй звíздí,
що замість пíтьму спéрти
без милосéрдя в лíс людíй
валíть топóром смéрти !

Подáйте дíти збан водíй,
а съвіжої з пíд скéлі!
Чей прохолонутъ в нíй згадкí
болючí, невесéлі.

В очáх лиш іскри маю все,
а сérце мýсить млїти,
колí згадáю бráтчиків,
що поляглí як цьвіти.

Кóбуз, чабáн, на фléтї грав,
а ми у Калафáтї
безжúрно Гóру завелí*)
при бómбі і гранáтї.
Аж кúсень бómби — чорт би з ним! —
як не злетíть в ту поýу,
та Кóбуза по голові!
Впав Кóбуз — маëш Гóру!

На трéту дñйну стáли ми
за бýстрим за Дунáем.
Пíд клятою пíд Плéвною
у свíй табор вступáem.
А пéред нами Грýвиця,
редúта пéред нáми.
Глядítъ на нас ненáче змий
з незрýмими кíгтáми.

Однáк і ми, як дýкий зъвíр,
що знаë всáкі штýки,
не ждем, а йдем тихцéм, хильцéм,
чей влїзе нам щось в рýки.
Як сýпнем з Тýрчином з рушnýць, —
в повíтрю чýти крýцю.
Мов прýгорцами сýпав би
мíж гóлубів пшenýцю.

*) Гóра — румýнський тáнець.

Ревé і віé з сóтнї гíрл,
земля́ йде в перевéрти.
Довкóла грає в тýсяч бомб
страшна́ музíка смéрти.
Влїз Тýрчин в яму́ як медъвідь,
що ýха лиш нащýрив.
Віп сýпав кўлями в живýх,
все в нас, а ми — все в мýри.

Цінтеш був раз артилерýст !
Як в муравлýще стрілить,
так неодýн там Тýрчин вже
в низ гóлову похýлить.
Аж ось летýть із фóрту щось;
здавáлось — бáчиш мýшку.
То кўля! Трýпом Цінтеш ляг,
в обíйми взýвши пýшку.

На вáртї стáли Дан і Брад
в невýдну, тéмну нíчку.
Нарáз шрапнéлї грим і грим! —
Мов пéкло сýвítить сýвíчку.
Аж ráно в рáнцї віднайшлýсь
двí жéртви ятагáнів.
А все-ж ляглý вонý собí
на кўпах бíсурмáнів.

Сердéги! слáвно змíрились
в турéцькою тїчнéю !
Не вýпустили збрýї з рук;
смерть їх забráла з нéю.

Та що-ж! дружіни нашої
судьбá не бýла плáзом,
Шість нас осталось тільки в нїй
з пору́чником вже разом.

Вкінцí день шгúрму нам настáв,
день сýду і розплати.
В видú заглáди кóждий рíс,
мов вéлитом мав стáти.
Тогдї пору́чник, змýїв син,
говорить нам: Гей, дїти!
покý вас пять, а шéсгий — я,
вперéд! не час тримтїти!

Три рази всяк перехрестíвсь:
Бог за відвáжним — амінь!
І до редýти кóждий з нас
пустíвсь, як з пращі камінь.
Гай, гай! як гнали ми вперéд,
я й дру́гі, всї без впýну!
як кóждий з нас таскáв під вал
фаши́ну чи драбину!

Гуррá! — лиш крок єщé — і вже!
Два-три щеблї й до дїла!
Та тут же не однóму смерть
 дух вýперла із тїла.
З нут्रá редýти полумя
 бе фýлею страшною.
Звалíв ся ряд одýн із ніг,
 вже дру́гий став стїною.

Зу́г'уй вмираючи рубáв;
не лéгка з ним розпráва!
Ранéний Шойм з валú кричáв:
Нехáй живé Молдáва !
Братý Яшáни в кров ляглý
порýбанí на чвéрти;
як лýцарí без рóпоту
приймáли мýку смéрти.

А наш хорóбriй отамáн,
дармá що скрань roztýta,
гукнýв: хто індíк, ястребом
вдаряй на супостáта! —
З прapórom у руцї rwanývсь
що дýху на драбýну.
А я з порýчником за ним,
за ним, в перéд, бéз впýну.

Під меч i кýлю, в дим, в огóнь,
під лéс багнétів жвáво
ступáєм, бем ся i стаéм
аж там, де стáти právo.
Аллág! — сто сótень загулó.
Сталь съвítить, а не вýдко.
Над вал румýнський наш прapór
мов страх піdnáv ся швýдко.

Гурpá! — йде в гору наш прapór,
берé від віtrу крýла!
А ми від ран ляглý кругом,
а з нас втíкає сýла...

Пору́чник наш вже в смéртний час
на Тýрків мéче сóром.
А отамáн, радїючи,
вмиráє пíд прapórom.

А я з орýжем у руцї,
спускаючи повíки,
кричú: Тepéр солóдка смерть,
день слáви наш на вíki ! —
Колý-ж на нóшах я проснýвсь,
в ночи, немов у хmári,
заблýс на грýдех в мéне хрест:
virtuti militari!

Бóже! дай власть моїй руцї,
Здїлý на грýдех ráну!
Чей раз я, раз єщé здорóв
на поли бýтви стáну!
Бо бóльших рóзкошíв не мож
на сýвітї сíм зачéрти,
як лýцарем назváти ся
і лýцарем умéри.

ДМИТРО БОЛЇНТИНЕАНУ.

Д. Болїнтінеану (1826—1872) кінчив висші студiї в Парижи і був на державній службі, яку втратив, оголосивши не в час деякі політичні поеми. Побувши рíк у Парижи, вернув 1848. р. до вітчини, щоб видавати національно-демократичну часопись. Видавав коротко. Оголошений ба йом 1849 р., він втік знову в Париж, а потім в Туреччину, відки аж 1859 р. вернув до Букарешту, де став міністром просвіти. Однак невдовзі попав у боже-

вілє, з якого вже не вийшов і закінчив житє нуждarem
в букареш енськім домі убогих.

До найцінніших поезій Болїнтінеану зачисляють
ся балляди: «Cântecesi plângerî». Опер їх поет на істори-
чній основі і натхнув сильним чувством патріотизму.
В епосі «Traianida» представлене покорене Даків, пра-
щурів нинішніх Румунів. Надто писав Болїнтінеану са-
тири, спомини з подорожий, драми і романи. Можна ска-
зати, що він теж дав Румунам перший поважний роман в
творі «Manilu», де представлене здеморалізоване румун-
ське боярство.

Мірча в бою.

Заляглі товпами край цілій Мадяри.
Сонце налякалось, скріло ся за хмарі.

Тільки сівий Мірча не злякавсь ніколя.
Склікавши дружину, виrushив у поле.

Ворога вже, звістно, силою не спінить,
але те, що кáже обов'язок, вчінить.

Ах, де-ж час той дів ся, час, коли на бої
лиш по обов'язку йшли румунські вої!...

Кáже сівий лýцар: «Вірная дружино!
Бог се вýдить з нéба — як Румун я згину.

Хто своїм дасть в жéртві дýшу й тіло власне,
в огнищи великім іскрю він гасне.

Чим в судьбáх всесvітних є житé одного?
В творчости весняній цвіт завáжить мнóго?

Чим однá ззвіздá є на ланáх зvvíздáстix?
Що значить хвилинка при віkáх vіchystix?

Мáють горогý нас бáчити в полóнї,
згíньмо як Румúни в смéртній оборонї!«

Ах, де ж час той дїв ся, час, колý на бої
лиш по обовáзку їшли румúнські вої!...

Мати Стефана Великого.

В зáмку вíковíм на вершýнах скал,
де в низу ríká kótить срíбний вал,
там княгíня в нíч рónить рóсу слíz,
мов повóю цvít все глядýть у низ.
Друг еї житá вýрушив у бíй,
з вíйськом вýрушив, --коб вернúвсь мерщíй!
Сíнява очíй при слízkáx дрíбñíx —
мов фíялки двí в pérlax росянýx.
Вóлос фíлями сплив на раменá.
Вид — лелéї цvít, рóжа запашná.
Мáти з нéю жde чúтки - вíстоньки,
розвíváе жаль, сум невíстоньки.
Аж о пíвночи стúче хтось до брам.
»Гóнець сíнів се? Вість приносить нам!«
— Мáтінко, се я! твíй кохáний син!
З побýла бýтви йду, в rápах, сам одýн.
Ой побýла нас дóленька тяжкá,
впав погróм на нас, на мої вíйськá.
Вíдчиняй мерщíй! Тýrkíв тьма жеue.
В ráнах чýю жар; вýхор бе менé. —
Тут княгíня вже й до воріт летýть,
áле мáти їй кáже: »Дóнью, цить!«
І шíйшлá старá до воріт самá
й чути гóлос лиш, бо довкóла тьма.

›Що сказáв ти, що? В бóю мíй Стефáн!
Тисячі падуть з рук єгó, від ран.
То мíй прáвий син! Mátíрю тобí
мáла-б бýти я?... Син мíй у борбí!
Ta колý-б ужé Бог менé старý
покарáти мав, зáки я умрý;
скóро-б відмíнýвсь мíй Стефáн зовсíм,
скóро б дíйсно ти сýном був моїм,
що домíв з вíйní з сóромом прийшóв, —
пéвно-б ти сюдý встúпу не знайшóв.
To-ж назáд вертáй, згинь за рíдний край!
Грíб твíй украсýть цýвіти та розмáй.«
Йде Стефáн назáд, — як загráє в ríг!
Вíйсько вже при нíм, дух вступíв у всíх.
Гей-же в сýвíжий бíй! — ворогíв товпá
впáла, як падé колос від серpá.

Подруга князя Héroe.

Héroe Велíкий пóглядом сумнýм
глýнув з зáмку свóго — Argeš péред нíм.
›Tréba-б монаstír наш будувáти зноvu,
а тут все, що мáлось, вíйшло на будóvu.
Не шкодá-ж, панóве, і не жаль наráз
кýнути все зноvu на якийсь безчáс?
Кишенí в пíddáних прéцíнь не порóжní?«
Облесно всýмíхнýвшíсь, мóвили вельмóжní:
— Дóbre! чи се бýде дíд чи bogatýr —
кóжde свíj подáток дастъ на монаstír. —
Аж idé княгíня: мов найkrásшу рóжу
вся красá вкрасýла ту княгíню гóжу.
Скрóмний румянéць їй вýступив на вид;

очи чéрез вії сáли як блакýт.
»Нéгое! не важ ся бráти днесь данийни!
Зáвтра вже на téбе все проклóном кýне.
Монастýр, якому все ти в жéртві нíс,
бáчити меші зáвтра вже крíзь мráку слíз.
Ось-де диямáнти! все берí, що маю!
Гíдне дíло гíдно доводí до краю!
Як моглá-б я пótім тёшитись клейнóдом,
видячí бídnоту мíж моїм нарóдом?«
Кáже і з корóбки золотóї вмить
викладáє все, що золотом блищи́ть.
Лáгідна і тýха стáла вся в жарý,
як ягíдка ясна в тéмному борý.
Тут озвáв ся стáрець з княжої дружýни:
— Бог зберíг нам сérце прáдїдне в княгýни!
Дай нам, Бóже, бíльше днесь такíх невíст,
вáрто бúде й жýти, жизнь пíйде у зrist!
Бо житéм нарóда у егó розвóю
жéнщина все прáвить нíжною рукóю.
Тим то й кажу: Бóже, рад я вмру в сíй хвýли,
бо нарóд мíй вóльний бáчу в пóvnї сáли!

Г. КРЕЦЕАНУ.

В ғондоли.

»Попливéм до Лíдо, хлóпче!« —
кáже páра молодá.
Сíла в пýшную ғондолю
й понесlá єї водá

Нáче тéнь пливé ғондоля
здовж лягýна в тишинї.

Вся в чорній вонá, в оздóбах,
сíльне ráмя при стернї.

Тýхе місячне промінє
лéгко на водї ляглó;
лéгко кráяло борóзвни
в яснім зéркалі веслó.

Примістíвшись у вигóдї,
молодáта почалý
любíй розговóр, що твóрить
рай блажéнний на землý.

Мов мельóдия чудóва
шоплилá з їх уст в простóр;
лáгідний, солóдкий гóлос
розвочáв той розговóр.

Спорожчíм до дна, мíй мíлій,
чáшу рóзкоші і втóх;
злýньмо в пárі пíд блакýти —
нам люббóв дасть крил своїх.

Як пчolá берé пожíву
тільки з цьvіту, так і я;
з дóлею твоєю, мíлій,
звýзана судьбá моя.

Як пчolá устá притýсну
днесь до уст твоїх, бо знай —
я твоєї пíснї Мýза,
зámістъ méне ти спíвáй!

З вічном співом помчимо ся
ген крізь ніч на ясний сьвіт;
мир знайдеши на грûдех в мéне,
мир і мýра білий цьвіт.

Вóлос мíй тебé огóрне
наче панцир у борбí
і позáвидує нéбо
пареченої тобí.

Що, кохáний? не щасливо
нам спливé подrúжний вíк?
Ясні днї, а срібні нóчи
з тýжня в тýждень, з рóку в рíк!«

Втýхла пісня і гондоля
захитáлась на бокý.
Як стїна дíвчá поблїдо:
»мýлий, що се за знакý?«

— Хотячý безсмéртним стáти,
сам спинíв я щáстя бíг.
Спорожнїм до дна, кохáна,
чáшу рóзкоші і втїх!

Скоро нам жите злидéнне
хвиль такíх вже не подáсть,
відвернїм ся ми від нéго
і узнáймо смéрти власть! —

На блакýтних, тýхих фýлях
тýхо перstenцí встаóть;
раз мов áрфи звук озвáв ся
й не озвéТЬ ся вже мабýть.

ТЕОДОР ШЕРБАНЕСКУ.

Крик розпуки.

У нутрі лиш пекло нощу,
душу сміртна міка єсть;
день і ніч спасеня пропу, —
чи прийде вонб, Бог вість.

Наче поганін лукавий,
зваживши ся на буту,
я на Тебе, Боже правий,
верг би землю сю пусту!

Гей подув вітрець від сходу...

Гей подув вітрець від сходу
так несміливо якось,
мов би клікав на свободу,
в путь по мори звав когось.

Радби я пійті сьвітами
по пустини, по глуші
так безмірній, як часами
порожнечна у душі.

Я б жите рад перебігти
і втекти від мук житя,
у ясніший сьвіт забігти
із низян сих без путя.

Коб мені лиш добрі руки
потім хрестик там далі,
де спічвуй я після мук
і вандрівки по землі.

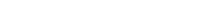
Поцілуй.

Раз тебе лиш цілував я
так горячо, щиро так,
що побачивши нас, місяць
став на місци, мов закляк.

А коли вкінці пращались
наші змучені усті,
у кущах пташкі співали,
сіла сонця красота.

Але й доси я не знаю,
чи тревав наш поцілуй,
поки сонце не пустіло
з неба променістих струй;

чи від того поцілую,
що в нім був любови жар,
місяць в пілумени ставши
глянув сонцем із-за хмар.

АЛЕКСАНДЕР КАНДІАНО-ПОПЕСКУ.

В Альбом.

Як роси за сонцем все гінуть,
до цвітів метелики лінуть,

а вірні до храму при співі псалмів,
так лінє до тέбе мій спів.

Як філья філья знати не хоче,
як день утікає від ночи,
як тінь житя йде від понуріх гробів,
так ти все йдеш пб-при мій спів.

ЯКІВ НЕГРУЦЦІ.

Яків Негруцці уродив ся 1843. р. з батька Константина, міністра князя Кузи, що був також румунським поетом, автором епічних поем з історії рідного краю Ставши професором в Букарешті, Яків занимав ся редакціонем часописи *Convorbiri literare* і писав много стихом і прозою.

Поезия і проза.

Так, як много дрúгих,
був і я щаслив;
та менé любíла,
котрú я любíв.

Але хвýля шáлу
перейшлá, як день,
не збудíвши нáвіть
у душí пíсéнь.

Кілька лїт минýло...
Сéрце у журбí.
Полюбíв я вірно —
людям, не собí.

Пошлила із сéрця
тісня з шúмом пíль.
Заспівáв я з бóлю,
щоб убýти бíль.

Щáстє — то лиш прóза, —
їй корóткий вíк;
зрозумíє прóзу
кóждий чоловíк.

Але бíль, нещáстє —
то небéсний дар;
лиш поéт відчýє
тýжко їх удár.

~~~~~

Нíч у саду.

Мурáва у вадý лежíть мов сном сповýта.
Не озивають ся між вітами пташкý.
Під зáпахом своїм вгинають ся квítкý;
їх зáпах пе душá, душá моя несýта.

В часý минúвшости вертáють ся думкý;
картýна вáбити їх у мglї принáднїй скрыта.
Хоч бézlíč тих картýн в борбі житý убýта,
з могýли встáвши днесъ, однá живé такý.

Я бáчу ясні хвýлї, нόчи побvні чáру
і чбрні днї терпíня, мов повиті в хмáру —
і бáчу там свíй вид, так гóрдий як бутá.

До мóлодости хвиль всýміхаю ся в просбóню.
Огляну ся, аж тут — щось бáчу, мов погóню:
се тїни йдуть від дум: все в сýвітї — суєтá..

МИХАЙЛО ЕМІНЕСКУ.

М. Емінеску (1849—1889) був університетським бібліотекарем, а потім редактором консервативного дневника *Timpul* в Букарешті. Оголошенні 1884 р. поезії його дочекалися ще за життя поета п'яти видань. Найкрасші поміж ними ліричні. Легкостю вислову визначаються сильно сатири. Емінеску вважається побіч Александрі-Огро найбільшим румунським поетом.

З сатир.

Не питáй, чомú так довго
ржáвіс перó мое,
та чомú до рýму в мéне
вже охóти не стаé.
Не питáй, чомú повáжні
áмби і дактилі жвáви
сплять давнбо, рядкáми лáгши
гúсто на листí жовтáві.
Коб ти знат, з якýм то гóрем
бýтись мýшу з дня на день,
сам би ти менї не ráдив
брáтись нýні до пíсéнь.
Бо спítáю: по-що маю
йти в нові, завзя́ті бóї?
Щоб розсúдній dávníй мóві
дáти новомódní стрóї?
Мáю відказáти áрфí
чувств, якýми жив я сам
і в куплетах театрálных
показáти їх мов крам?
Чи ломýтись мóже маю,
добираючи лиш фóрми,

щоб дурніцю популлярну
створити в дусі норми?
Та на се ти може скажеш,
що булоб-б вонб добром,
щоб здобув собі я в сьвіті
ім'я визначне пером;
щоб я мав пошану в краю;
щоб мене цінили можні;
щоб посьвячував я дамам
з висших сфер стихі порожні;
щоб розвагою відразу
здавив я в душі своїй, —
але-ж ті дороги другим
я оставив, друге мій!
Бо-ж і в нас уже, на щастє,
множать ся ті трубадури,
що за Музами співають,
як їм кажуть панські чури;
що панам та їх метрессам
жертвують себе в стишках
деклямованих в сальонах,
співаних по всіх шинках.
Бо нераз вонб і тажше
вийти дурневи у люди;
хочби запаски вчепившиесь,
все вонб вже легше буде.
Даш поему висшій дамі,
муж вії здобуде власті,
вдячна пані міністріва
вже й тобі посаду дасті...

А чому для слáви ѿ чести
не співáю — сé-ж не гýне?...
Що за честь прийдé і відки
»вопíющому в пустýни«?
Днесь, коли всí смéртнí тóнуть
тільки в прýстрastях марнýх,
слáва є порбжним слóвом
і потíхою дурнýх.
Ідеálам їх служíти,
лїлїпútів величáти —
се з начть:в вíццї »нíчого«
бáньку мýлянú пускáти!

З лíри пíсоньку любóви
мáю вýдобути я —
пúто, що двох, трох кохáнцїв
оповé немóв змиá?
Мáю пáдькати, як кóждий
зí своїм рахýнком вхóдить
в ту дружýну оперóву,
що їй Менелáй провóдить?
Нýнї жéнщина — то шkóla,
шkóla з дóбрим батогóм.
В нýй навчýш ся лиш терпíти,
злóмиш карк — то твíй дипльóм.
Нýнї в tí високí шkóli,
де вчать мýдрости Венéri,
тýснеть ся мале ѿ великé,
і старé вже і безпéре.
Слúхають Венéri лекцíй
всí а всí, з усíх сторíн,
аж розсíплеть ся вся шkóla
у румóвище руíн...

Ах! ти тýмиш пéвно час той
наших шкíльних рóків давних
і учýтелів тих тýмиш,
полатáйків дїїв слáвних,
що з книжóк забúті хвилї
добувáли як мерцíв
і лíпíли їх мов лáти
на дíрavий плащ часів;
що бормóтанем повáжним —
жерelом всїх »horum-harum«
тільки з трúдом вдобувáли
»nervum regum gerendarum«.
Все а все вонí побóжно
в наших бýйних головáх
воскрешáли фараонів
і клалý планéтам шлях.
Астронóм не дав спокóю
тýмі кромíшній у простóрі;
мов з корóбки вýймив з нéї
зéмлю й нéбо, сónце й збрí.
Але тут-же й закрутíв ся
сýвіт у голові менí —
і мов Галилей відчýв я
рух вселéнної в тí днї.
Крíзь тумáни фíльольбгíв
і крíзь пил комéт в тí хвилї
я не бáчив — фараони
чи учýтелі в могíлї.
Дивлячíсь, кудí зí стéлї
в низ павúк спустíтись рад,
Рáмвеса ми в ýхах мáли,
в гáдцї -- збрí очenýt.

А в скриптурах рахунковых
повставали в мить вулькани
для Кльотильд, Евгénій, Máрій —
пóвні лáви, пóвні gráni.
Й пéред нашими очима
шибали раз-враз простíр
то землá, то Mars, то Rámzes,
то якýй-будь йnьший зъвír.
Пóтім бáчимо в віddáli
царíну широкопóлу,
в час прелєкциí хилимб ся
головáми аж до стóлу.
Мов у мráцї пéред наами
щéзло все вже... Аж тепér
задзвонíло. Ми гадáєм:
пéвно Rámzes вже умér!..
Съвіт сотворений у мріях
був для нас тогдí правдíвим
і протíвно — все правдíве
нам здавáлось неможлíвим.
Ледви нýнї ми пíзнáли,
як пусті й вузкі стежкí,
по яких ступáти можна
людям práвим навíроцкý.
Нýнї бáчимо, що мрї
неоднóму гóрем стáли,
що лиш посьмíхом назвéть ся
той, хто máє ідеáли.
То-ж і не питáй, чомú се
ість іржá перó моé,
та чомú до рýму в мéне
вже охоти не стаé.

Не питай, чому́ поважні
ямби і дактилі жваві
сплять давнобо, рядка́ми лягши
густо на листя́ жовтаві.
Я бою ся, щоб слу́чайно,
скоро зложу рымів ряд,
не почав мене хвалити
один, дру́гий літерат.
Бо хоч я на їх ненависть
маю босьміх — більш нічого,
то такі з їх уст похвали —
вже булоб мені за многого!

~~~~~

В самотині.

Поспукавши в вікнах стори,
сам сїдаю при столі;
грань в нечі тріщить що хвілі,
думи йдуть по голові.

Мілі мáрева роять ся
мов у пасіції пчілкі;
мов цвіркун з руїн помалу
озивають ся згадкі.

Озивають ся помалу,
в сérце кáпають під піч,
як перед Христом Розійтим
кáплі вóску з ярих съвіч.

По углáх покою висить
павутінє з давних літ,

а на кўпи книг поважних
выйшли миши на проход.

I під час такого мірза,
на бік відложивши лютъ,
тільки в стелі я питало:
що за том воий гризу?

Aх! як часто я у втому
вішав ліру на кілока,
щоб сумнє житє поета
звеселити на часок.

Але цьвір уні та миши
все в рішучий час мені
наведуть весь сум на душу —
з суму роють ся пісні.

Часом, часом — се вже рідко, —
лямпу сувітчай в ноці,
чую — сэрце в грудех тьобхне,
ключ озветь ся, скриплячай.

Се вона! I вмить, відразу
оживе покій сумній,
і у темних рамах жізни
блісне образ чарівний.

Aх, той час! I як він може
все гонити по землі,
скоро ми, устая злучивши,
вік стояти-б так могли!

Вічн o.

О ма́ти, лю́ба ма́ти!
ти із-за вічних меж
мені свій мі́лий го́лос
у шумі лі́стя шлеши.
Однак на чорний гріб твій,
на памятник съя́тій
ака́ція лиш мече
тихе́нько цвіт блідій.
Коли́ше вітер віти,
бреніть щось, мов пса́ло;—
при вічнім шумі лі́стя
ти спиш, спиш вічним сном.

Коли́ я вмру, кохана,
не плач ти між людьми;
з съя́тії лі́пи вітку
зеленую вломай.
І засаді ту вітку
у головах мені;
єї нехай оросять
слізки твої дрібні.
І виросте у лі́пу,
та віточка твоя, —
у вічній тіни вічно
вже спати буду я.

Та скоро нам суді́лась
смерть у часі однім,
нехай нас не ховають
на цвінтари сумнім.
Нехай нас над ручаєм

ховають, близь лану,
в одній труні обоїх
в могільоньку одну.
Булá-бти все при сérци,
що все булó твоє.
Ми спáли-б разом вічно,
а фíля — вічно бе...

Дойна

Чого гнеш ся, бóре май, —
без дощів та без вітрів
сúмно віти гнеш долів?

Як не гнúти ся менi
по мiнúлiй по веснi?
День корóтший, довша нiч, —
як менi не гнúти плiч?
Осипають ся листкiй,
утiкають спiвакiй.
Тут їм лiта вже нема,
тут лиш хóлод і зiмá.
Як не гнúти ся менi,
скоро мóвкнуть їх пiснi?
Пónад мнóю в ясний путь
тъмою лáстiвочки йдуть.
З нýми тráчу жýзни цéль —
лиш не жаль і лиш нé бiль.
Йдуть пташкiй у красший сýвiт,
заслонiли нéба зvід.
Мов хвилькiй житя летять,
крилонькáми лопотять.

Забирають все мені —
тільки не сирітські дവї.
Як не маю гнутись я?
Гне мене тоска моя!

КАРМЕН СІЛЬВА:

Кармен Сільва — то псевдонім румунської королевої Люізи Отилії Елізавети Уріджене 1843. р., вийшла замуж 1869. р. за князя, а пізнішого короля Румунії Карла I. Новажне ім'я поетки і повістеписательки здобула собі в німецькій літературі. На полях німецького письменства заслужилась посередно також для Румунії, перекладаючи на німецьке твори визначних румунських поетів. Сама ж займила побіч них почесне місце, оголосивши по румунськи книжку п. з. *Cuvinte sufletescu*.

На концерті

Не зітхала я,
не ридала я.

Ні — то пісня без слова
ридала чудова,
сумна, як печаль;
як дух, що покінє
всі мрії й геть ліне,
забравши свій жаль.

Не ридала я,
не зітхала я.

Ні — то пісню страдальну
я відчула печально
і слези єї;
й почтити їх мушу,

бо втисли ся в душу
і в очи мої.

Не зітхала я,
не ридала я,
Hi — то пісня могучая
заграла, як туча, —
се тонів струя.
В нутрі єї чую —
ту пісню сумну
смутних, як і я.

ІТАЛІЙСЬКІ ПОЕТИ.

УГО ФОСКОЛЬО.

Уго Фосколо (1779—1827), писатель з ряду найвизначніших подвижників національного відродження Італії. Здобув собі славу романом „Lettere di due amanti“ де героя доводить до упадку сентиментальність німецького Вертера з запалом італійського патріота. Неменше замітна єго дидактична поема „I sepolcri“.

Про себе.

Чоло журбá перéд часом порýла.
Хоч вóлос ясний, щóки вже запáлі.
Зíр бýстрий все. Устá мов два корáлі.
На дóвгій шíї — головá похýла.

Стать рівномíрна. Одяг — лиши для тíла.
Хід скóрий. Гнїв та мисль врудкі в розпáлі.
Хоч дружелюбність прóмінем в криштáлі
блíзкіть, стерпіти шíдлотí не сýла.

Відвáжний в слóві, відважній в чýнї.
В самотинї — понурий, задумчýвий.
Все невгомонний, впéртий, все дражливий.

Се мíй портрéт, мíй вíрний образ нýнї.
Порóки бáчу, та не вбю їх в сóbi.
А слáву й мир душí здобýду — в грóбі.

ВІНЧЕНЦО МОНТИ.

В. Монті (1754—1828) — поет і драматург. При безперечно-сильнім таланті був би станув у своїх творах дуже високо, колиб осею їх були якісь постійні ідеї. А то в ні міняв їх як одежду. Написавши в папськім дусі проти французької революції терцінами поему „*Bas-villian*“, перекинувся в табор ломбардських республіканців. Однак невдовзі й від них відбившись, став поетом Наполеона, щоб після його упадку, на зміну, піснєсловити австрійського цісаря. В драмах єго взір — Альф'єрі, в поезіях — Данте.

І хто-ж ти, смерте?...

І хто-ж ти, смéрте? Мре перéд тобóю,
в кого душá є лиходíйством пýна.
Могúчий мéстник нéба — він стопóю
твоéю дáвить сýльний карк тиráча.

Однáк такíй, що гнúвши ся без бóю,
втопíв надíю в горю жýзни зráна,
тебé прийmás мов женçá в спокóю
і ти ведéш єго мов дру́жка знáна.

Тобі на стрíчу лíцар вýйде мýжно,
твоїм грозáм спротíвить ся орýжно.
Мудréць байдýжно жde косí твоéї.

І хто-ж ти, смéрте?... Тíнь посéред нéба,
раз зла, раз дóбра — як колí нам трéба,
а ráдше — вýтвíр нашої іdéї.

